

Rådet for Socialt Udsatte

Årsrapport 2004

www.udsatte.dk



Rådet for Socialt Udsatte

Rådet skal være talerør for hjemløse, stofmisbrugere, prostituerede, sindslidende, alkoholmisbrugere og andre socialt udsatte.

Læs mere om Rådet i kommissorium for Rådet for Socialt Udsatte bagest i rapporten.

Medlemmerne er personligt udpeget af socialministeren – se medlemsliste og læs mere bagest i rapporten.

Rådets opgaver er:

- at følge den sociale indsats overfor de svageste grupper.
- at stille forslag til en forbedret indsats over for de svageste.
- at stille forslag om, hvordan det civile samfund kan inddrages stærkere i det sociale arbejde.
- at udarbejde en årlig rapport om situationen for de svageste grupper.

Øverst fra venstre mod højre:

Preben Brandt, Marie-Louise Knuppert, Bjarne Lenau Henriksen, Sadia Syed, Joan Fisker Hougaard, Nina Brünés.

Nederst fra venstre mod højre:

Steen Viggo Jensen, Henriette Berthelsen, Jannie Petersen, Jens Erik Rasmussen, Cliff Kaltoft, Karl Bach Jensen.



Indholdsfortegnelse

Forord	side 4-5	De socialt udsatte på budgettet	side 52-53
Året der gik	side 6-11		
Brugerne har ordet – Brugernes BaZar	side 12-20	Rådets krav til en ændret kommunal struktur	side 54-61
Hvordan er de økonomiske vilkår for socialt udsatte?	side 21-29	Samlet liste over Rådets anbefalinger	side 62-63
Elementer til en aktivitets- og beskæftigelsesplan for socialt udsatte	side 30-33	Rådets kommissorium	side 64
En sprøjte for et bedre liv?!	side 34-39	Rådets medlemmer	side 65
Tvang, straf og sanktioner – i forhold til psykisk syge	side 40-43	Rådets udadrettede aktiviteter	side 66
De udsatte prostituerede	side 44-47	Rådets mødeaktivitet	side 67
Anmeldelse v/Henriette Berthelsen af "Fremtidige indsatsområder overfor socialt udsatte grønlandere i Danmark"	side 48-51	English Summary	side 68-73
		Fodnoter	side 74
		Ansatte i sekretariatet	side 75

Endnu et år er gået – for Rådet og for socialt udsatte.

For Rådet har det betydet, at vi er kommet mere i dybden med nogle af de temaer, som vi brænder for, og som er nødvendige for at forbedre socialt udsattes livsvilkår.

Rådet har blandet sig i den politiske debat, har sat undersøgelser i gang og har fået brugernes ønsker mere på banen. Konkret er det bl.a. sket i form af afgivelse af høringssvar ved lovforslag, i form af debatindlæg, pressemeddelelser, ved deltagelse i offentlige høringer, ved at holde oplæg over det danske land, ved besøg på botilbud, væresteder o.l. for socialt udsatte og ved afholdelse af Brugernes BaZar i juni i år.

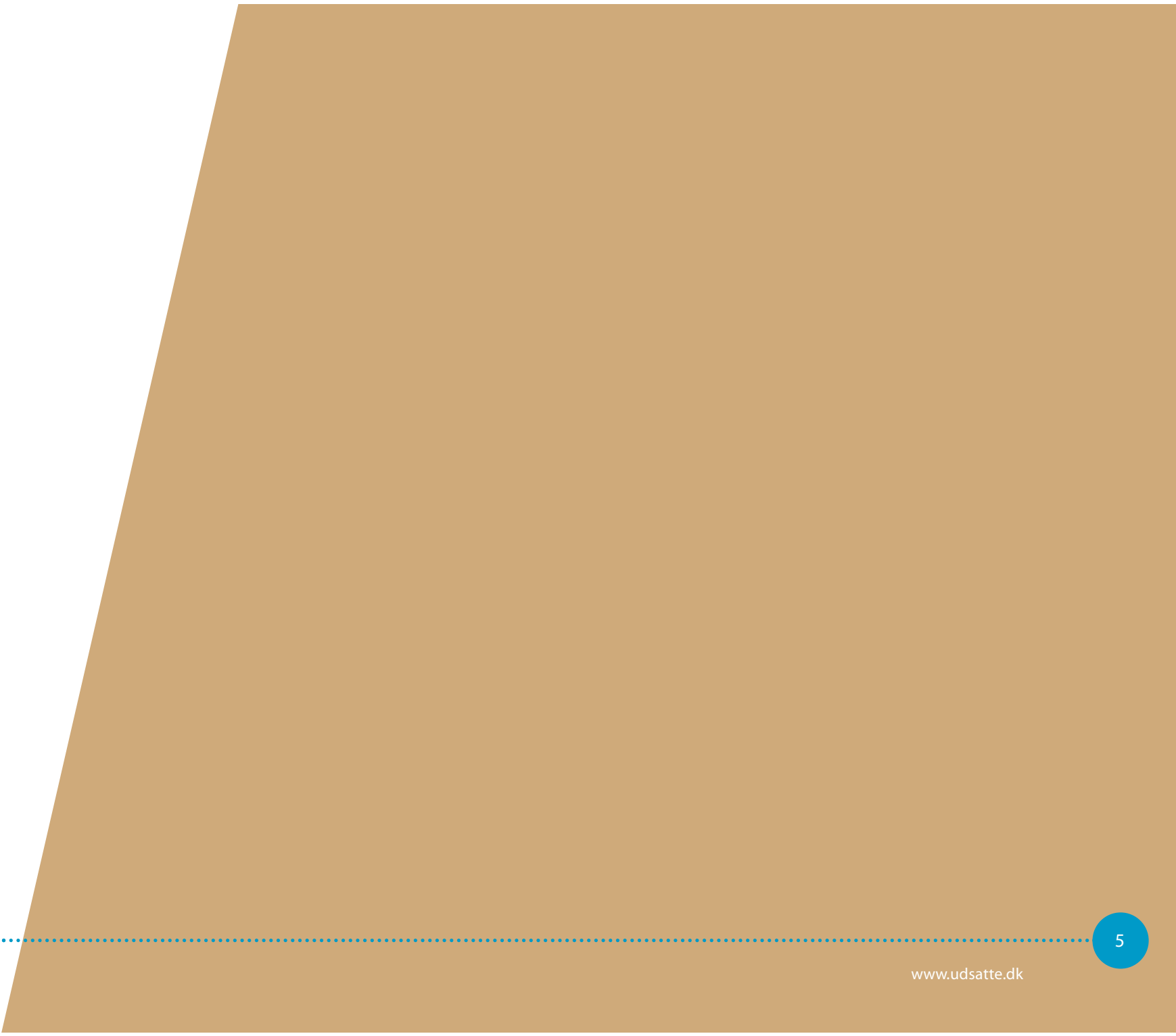
Apropos Brugernes BaZar er billederne, der ses i denne årsrapport, taget på BaZaren, ligesom tekstboksene, der er placeret løbende gennem rapporten, er udsagn hørt på BaZaren.

Forord

Nu mener vi at være nået dertil, at omverdenen ved, at Rådet for Socialt Udsatte eksisterer, og ved, at Rådet følger årvågent med i, hvad der sker for socialt udsatte. Og ikke mindst ved brugerne, at vi er der som et talerør for dem. Hvis de ønsker det, kan de henvende sig med deres ønsker og tanker om, hvordan der kan skabes bedre livsvilkår.

Der er stadig ting, der skal gøres. Livsvilkårene for socialt udsatte skal til stadighed kigges efter. Ikke fordi der nødvendigvis mangler politisk velvilje, men ganske simpelt fordi, der mangler et samlende fokus på forholdene. Vi ved, at Rådet ikke bliver arbejdsløst i fremtiden. Man kunne, inspireret af filosofen Villy Sørensen, sige: “Det er godt, at det går bedre, men det ville være bedre, hvis det gik godt!”

Preben Brandt,
Formand for Rådet for Socialt Udsatte



Året der gik

Som et tværgående råd for de socialt udsatte grupper, beskæftiger Rådet sig med både tværgående problemstillinger og nu og da også med mere konkrete problemstillinger, som relaterer sig til enkelte målgrupper inden for den samlede gruppe af socialt udsatte.

De mest omfangsrige indsatser i det forløbne år har fået deres egne afsnit i denne årsrapport, men det betyder ikke, at andre områder er mindre betydningsfulde, eller ikke har haft Rådets opmærksomhed.

Disse indsatsområder får her en kommentar med på vejen.

Hvilke lovgivningsinitiativer overfor de socialt udsatte har regeringen taget i året, der er gået?

Året, der er gået, har ikke i så stor udstrækning som regeringens første 1 1/2 år været præget af de store lovgivningsinitiativer eller puljeafsætninger med berøringsflader til socialt udsatte grupper.

Trods det er der alligevel initiativer, som er værd at fremhæve og kommentere på.

Kampen mod narko

Af væsentligst betydning har – set med en kritisk indgangsvinkel – været regeringens handlingsplan *Kampen mod narko*, som udkom i oktober 2003.

Handlingsplanen er en del af regeringsgrundlaget, hvor det blev besluttet at sætte hårdere ind mod kriminalitet, bl.a. ved at forstærke indsatsen mod narkotika i fængslerne.

Rådets formand Preben Brandt har anmeldt handlingsplanen. Anmeldelsen kan ses på Rådets hjemmeside: www.udsatte.dk

Væsentligt kan fremhæves regeringens udmelding om, at vi har det omfang af skadesreduktionsforanstaltninger, som regeringen finder tilstrækkeligt, og at mere af denne form for indsats ikke vil blive iværksat. Som Rådets formand skriver i sin anmeldelse, er det beklageligt, at man ikke tør pege på, at der

kunne være behov for nye visioner, og at der stadig kan ske en udvikling af og forbedring af de allerede eksisterende indsatser.

Rådet for Socialt Udsatte blev desværre ikke hørt over lovforslag nr. L 175 (Skærpet indsats mod narko m.v.), der trådte i kraft den 1. juli 2004. Skærpelsen indebærer bl.a., at den tidligere praksis med tildeling af en advarsel for besiddelse af mindre mængder stof til eget forbrug ændres, således at det i almindelighed mindst skal udløse en bødestraf at besidde ulovlige stoffer.

Rådet noterer sig dog med stor tilfredshed, at der i nul-tolerancepolitikken er givet plads til, at der kan tages sociale hensyn. Det betyder, at politiet skal give advarsel og ikke bøde over for personer, der findes i besiddelse af euforiserende stoffer, hvis de har haft et mangeårigt forbrug af narkotika og dermed en stærk afhængighed, jf. Rigsadvokaten Informerer nr. 35/2004.

Rådet vil følge udviklingen på området, og i og med at Rådet netop er nedsat for at pege på nødvendige initiativer på området for socialt udsatte, føler Rådet sig ikke bundet af regeringens politik

med stop for forslag om skadesreducerende tiltag.

Gravide stofmisbrugere

Et andet område, som for tiden optager regeringen og Folketinget, er de gravide stofmisbrugere. Den sociale og behandlingsmæssige indsats overfor gravide stofmisbrugere har været drøftet såvel i Socialudvalgets samråd med socialministeren og indenrigs- og sundhedsministeren den 25. februar 2004 som ved behandlingen af SFs forslag til folketingsbeslutning (B 147) om støttepersoner til gravide misbrugere.

Rådet finder, at de gravide stofmisbrugere er en meget sårbar gruppe, som har brug for en særlig opmærksomhed. Dette gælder også gravide alkoholmisbrugere. På begge felter er der behov for en tværfaglig indsats for at kunne hjælpe såvel misbrugerne som deres ufødte børn.

Rådet vil i det kommende år have særlig fokus på udviklingen på dette område.



Forsøg med salg af almene boliger
Rådet har fulgt regeringens planer om salg af de almene boliger. Set ud fra et skadesreducerende hensyn, er Rådet tilfreds med, at regeringen landede på alene at lave et forsøg med salg af de almennyttige boliger. Loven blev vedtaget i juni i år, og i loven er indbygget en evaluering af forsøget.

Forsøget betyder ikke desto mindre, at der nu vil kunne laves forsøg med salg af de almene boliger med den store risiko, at der vil blive færre boliger til rådighed til de socialt udsatte i fremtiden – og flere penge til kommunerne og statskassen! Se nærmere om Rådets indstilling i småskrift nr. 2.

Rådet afgav høringsvar til lovforslaget og foreslog i den forbindelse – hvis man ønskede at fastholde forslaget:

- At regeringen allerede fra start af forsøgsordningen igangsætter en evaluering, som sætter særlig fokus på virkningerne af forsøget for de socialt udsatte grupper.
- At regeringen øger 1/4-dels reglen, så kommunerne bevarer det samme antal boliger, de kan råde over ved anvisning til mennesker med sociale problemer.
- At de mindreudgifter, som lovforslaget vil medføre for kommunerne og staten, kanaliseres over i prove-nufonden til brug for opførelse af nye almene boliger.

Rådet må desværre konstatere, at forslagene ikke blev imødekommet. Vi håber dog stadig, at regeringen vil følge virkningerne af forsøget for socialt udsatte grupper, da vi betragter relevante boliger som en grundsten til at forbedre udsatte gruppers vilkår.

Kvalitetsstandarder og døgnhusehjemmel

Set fra en positiv vinkel er der gennemført kvalitetsstandarder på både stofmisbrugsområdet og på kvindekrisecenterområdet samt givet mulighed for, at amterne kan indføre døgnhuse. Alle disse tiltag giver efter Rådets mening mulighed for et væsentligt kvalitetsløft på området, om end Rådet kunne have ønsket sig visse mindre ændringer af forslagene.

Hvordan fulgte regeringen op på Rådets Årsrapport 2003?

Det er Rådets opfattelse, at regeringen generelt er meget lydhør over for Rådets forslag og tager Rådet alvorligt. Dette betyder dog ikke altid, at regeringen er enig i Rådets kritik, fx Rådets kritik af nedskæring af kontanthjælpen. Her har Rådets anbefalinger ikke mødt nogen forståelse, jf. nærmere i kapitlet de økonomiske vilkår for socialt udsatte.

Men lydhørheden har bl.a. vist sig ved, at der er sket en positiv opfølgning på mange af Rådets anbefalinger i Årsrapporten for 2003.

Rådet er meget glad for regeringens og satspuljepartiernes positive indstilling

overfor Rådets anbefalinger om at udbygge tilbuddene til personer med alkoholmisbrug.

Som en del af satspuljeforliget for år 2004 blev det nemlig besluttet, at vejen skal banes for en alkoholbehandlingsgaranti. Rådet forventer, at satspuljeforhandlingerne for 2005 giver mulighed for en egentlig alkoholbehandlingsgaranti.

Rådet foreslog i årsrapporten for 2003, at puljen til *Skæve huse til skæve eksistenser* blev forlænget, når forsøgsordningen udløb den 31. december 2003.

Der blev ved satspuljeforliget for 2004 afsat 8 mio. kr. om året i en 4-årig periode til forlængelse af forsøgsordningen og i tilknytning hertil 2 mio. kr. årligt i samme periode til bostøtte (“sociale viceværter”).

Endelig blev Rådets forslag om iværksættelse af en kampagne om større åbenhed og forståelse i lokalmiljøerne i forhold til placering af tilbud til socialt udsatte imødekommet. Også her er det satspuljen, der er anvendt, idet der er afsat i alt 3 1/2 mio. kr. til opgaven.

Rådet imødeser forslag til forbedringer på dette område, da det fortsat er vanskeligt at få etableret tilbud til socialt udsatte. Det har senest vist sig ved udmøntningen af puljen til socialt udsatte i de store byer.

Hvilke problemstillinger har Rådet ellers arbejdet med?

Nøglekort

Som noget nyt lancerede Rådet for Socialt Udsatte i september 2003 et forsøg med nøglekort til socialt udsatte i København. Kortene var en nøgle til at finde informationer om ca. 40 steder i København, hvor man uden visitation kan få et måltid mad, overnatte, tage et bad, vaske tøj, komme til frisøren eller tandlægen, få sygepleje, og hvor man må tage hunden med mv.

En evaluering af forsøget har vist, at kortene er en stor succes og er blevet meget positivt modtaget både af dem, der lever på gaden og af medarbejdere på væresteder, herberger, forsorgshjem, varместuer mv. Trods et oplagstal på 2 gange 2000 er kortene nu sluppet op, og der er stadig forespørgsler.

.....

En negativ side ved kortene har imidlertid vist sig at være omkostningerne ved produktion. Rådet arbejder derfor nu på at finde billigere produktionsmåder så kortene igen kan udkomme i København, men også i andre storbyer i landet. Der vil hurtigst muligt blive søgt et samarbejde med mulige samarbejdspartnere, såsom storbykommunerne, forsorgshjem og brugerorganisationerne i bestræbelserne på at få udbredt kortene til gavn for udsatte grupper.

Brugerundersøgelse på misbrugsområdet

I forbindelse med indførelsen af narko-behandlingsgarantien den 1. januar 2003 oplyste Rådet, at det ville følge udviklingen på området. Rådet var særlig kritisk over for, om garantien ville gå ud over kvaliteten i indsatsen. Hertil kom en skepsis overfor undtagelsesreglen i servicelovens § 85, stk. 5, der giver hjemmel til, at retten til det frie valg kan begrænses, hvis hensynet til vedkommende taler herfor.

Rådet har på denne baggrund iværksat en brugertilfredshedsundersøgelse. Undersøgelsen skal give et billede af de tilbud, brugerne får. Da Rådet håber på en behandlingsgaranti også på alkohol-

“Hvor skal jeg sove i nat? Hvorfor er/bliver mennesker hjemløse? Årsagerne er mange; skilsmisse, tvangsauktioner og misbrug er nok de mest almindelige årsager. Men uanset årsagen er det en katastrofe for de fleste ikke at have en fast base med fremtid i. Hvor vågner jeg i morgen?”

misbrugsområdet, skal undersøgelsen både omfatte mennesker med et stofmisbrug og mennesker med et alkoholmisbrug og dække tre amter: Fyn, Ringkøbing og Frederiksborg.

I 2003 var der kun 19 personer på stofmisbrugsområdet i hele landet, der benyttede sig af muligheden for det frie valg, som blev indført i forbindelse med behandlingsgarantien. Dette kan enten begrundes med, at brugerne er tilfredse med de tilbud, de får, men grunden kan

“Jeg har oplevet en stor forandring i Danmark. Har boet her i halvdelen af mit liv. I starten var folk nysgerrige, nu mærker jeg i stedet en stor angst for det anderledes.”

også være, at der ikke gives tilstrækkelig information til brugerne om frit-valg muligheden. På samme måde er der på alkoholområdet i de tre amter visiteret henholdsvis 35, 13 og 4 personer til døgnbehandling. Er dette et udtryk for brugernes ønsker eller ud fra en økonomisk tænkning?

Brugerundersøgelsen skal på både stof- og alkoholområdet afdække:

- Bliver brugerne oplyst om rettigheder og klagemuligheder?
- Er der tilfredshed med tilbuddene, herunder rådgivning, vejledning, behandlingstilbud, visitation, ventetid, klagevejledning m.m.?
- Tilgodeser tilbuddene de forskellige brugergrupper (fx på alkoholområdet: får gadens folk, grønlændere m.fl. de tilbud, de har behov for – eller bliver de siet fra?)?
- Er der sammenhæng i tilbuddet i forhold til brugeren og i forhold til amtskommunens, kommunens og evt. andre samarbejdspartneres indsats på området?
- I hvilket omfang opfyldes ønsker om behandlingsform og – sted?

- Er behandlingsstederne, der visiteres til, tilstrækkelige?
- Er der ønske og behov for en behandlingsgaranti på alkoholområdet?

Derudover vil der på stofmisbrugsområdet blive fokuseret på garantien for social behandling af stofmisbrug, som trådte i kraft den 1. januar 2003, dvs:

- Hvordan oplever brugerne, at behandlingsgarantien fungerer?
- Bliver der oplyst om, at garantien findes, og at der er et frit valg?
- I hvilket omfang benyttes § 85, stk. 5 i lov om social service, der siger, at retten til det frie valg kan begrænses, hvis hensynet til vedkommende taler herfor.

Rådet håber inden udgangen af 2004 at have gennemført den kvalitative brugerundersøgelse.

Behandlingen af stofmisbrugere på somatiske afdelinger på sygehusene

Som nævnt i sidste årsrapport, har Rådet erfaret, at man på nogle sygehusafdelinger har interne regler eller en intern praksis for behandlingen af stofmisbrugere, som tyder på, at der sker en negativ særbehandling af disse i form af besøgs- og udgangsforbud mv.

Det er forståeligt, at der overvejes visse restriktioner i forbindelse med stofmisbrugeres indlæggelse, da der kan være situationer, hvor der skal tages særlige forholdsregler omkring stofmisbrugeres medicinindtagelse mv. Men restriktioner bør ikke gå videre end disse hensyn.

Ifølge de informationer, Rådet er i besiddelse af, er der nogle steder alene tale om en praksis, der meddeles stofmisbrugeren, mens der andre steder er udfærdiget interne skriftlige retningslinier eller regler, som udleveres til de pågældende.

Rådet er interesseret i den bedste mulige afdækning af den eksisterende praksis, herunder også gode eksempler på, hvordan de dilemmaer, som kan opstå i forbindelse med stofmisbrugeres indlæggelse, kan løses.

For at undersøge dette spørgsmål nærmere og bidrage til en løsning på eventuelle problemer, har Rådet rettet henvendelse til Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Amtsrådsforeningen, Hovedstadens Sygehusfællesskab og BrugerForeningen om igangsætning af en undersøgelse. På grundlag af positive tilbagemeldinger vil Rådet nu i samarbejde med de nævnte parter iværksætte en nærmere undersøgelse af spørgsmålet.

De udsatte grupper og boligen

I småskrift nr. 2/2004 *De udsatte grupper og boligen* er Rådet kommet med en række forslag vedrørende forsøgsordningen med "skæve huse", fx at der bør skabes mulighed for, at boligerne kan bebos af par, at boligerne kan benyttes til samkvem med børn, og at de kommende beboere inddrages i planlægningen. Rådet er blevet orienteret om, at Rådets forslag vil blive taget op i referencegruppen om skæve boliger.

I samme småskrift foreslog Rådet, at der indføres kvalitetsstandarder på § 94-området. Socialministeriet har oplyst, at de har taget Rådets forslag til efterretning.

.....

"Som sagsbehandler kan man erklære folk som ikke-boligegnet. Det er da ikke værdigt!"

Rådet foreslår:

- At der indføres en alkoholbehandlingsgaranti.
- At regeringen allerede fra start af forsøgsordningen med salg af almene boliger igangsætter en evaluering, som indtænker virkningerne af forsøget for socialt udsatte grupper.
- At forsøgsordningen med skæve huse til skæve eksistenser revurderes indholdsmæssigt.
- At der indføres kvalitetsstandarder på § 94-området.

Brugerne har ordet – Brugernes BaZar

Rådet for Socialt Udsatte inviterede den 4. og 5. juni 2004 alle, men fortrinsvis brugere, politikere, administratorer og frontmedarbejdere til Brugernes BaZar på Islands Brygges havnefront.

Hensigten med Brugernes BaZar var først og fremmest at give brugerne af de sociale tilbud mulighed for at være med til at sætte dagsordenen for den politiske diskussion – hvordan de gerne så den fremtidige politik, og hvordan hverdagen kan forbedres konkret. Rådet for Socialt Udsatte er nedsat af regeringen for at være talerør for socialt udsatte grupper, og det kræver en direkte dialog med brugerne, da rollen ellers vanskeligt lader sig udfylde.

BaZaren var samtidig ment som et mødested, hvor alle parter kunne få gode og mindeværdige oplevelser med

hjem gennem deltagelse i de mange forskellige aktiviteter og tilbud. Der var musik og kultur, der var politiske høringer og samtaler, der var fodbold, frisør mv.

Brugernes BaZar var bevidst lagt henover grundlovsdag for at sætte lys på, om de grundlovssikrede rettigheder også gælder for socialt udsatte grupper.

Rådet for Socialt Udsatte vil gerne benytte lejligheden til at takke alle de fremmødte for et par uforglemmelige dage. Tak for alle indlæggene – og dem var der mange af, se bl.a. i det efterfølgende. Tak for den gode stemning. Og sidst, men ikke mindst en særlig tak til alle de mange, mange frivillige, som under BaZaren bidrog med frivillig, ulønnet indsats. Uden deres hjælp var der ingen Brugernes BaZar. Samtidig også tak for den økonomiske støtte vi modtog fra

LO og gaverne fra Meyer & Tingstrøm Personalerestauranter A/S, Meyers Madhus, Årstiderne og Emmery's økologiske bageri. Der blev gjort et kæmpe arbejde for at sikre, at vi alle sammen kunne få noget at spise i de to dage.

Den Røde tråd fra BaZaren: Værdighed, respekt og selvværd

Konkrete forslag manglede ikke, da debatten gik i gang inde i teltet på Brugernes BaZar. Men på tværs af de mange konkrete diskussioner stod ønsket om værdighed og respekt meget tydeligt. Mangel på værdighed og respekt ødelægger selvværdet, og så får alle andre tiltag ikke megen mening, mente mange deltagere. Deltagerne talte mod forskelsbehandling, bureaukrati og ligegyldighed i det sociale system.

Se os som mennesker, ikke som sager!

At blive set som menneske, og ikke som en sag, var et massivt ønske hos debatdeltagerne. Men sådan er virkeligheden sjældent. I stedet oplever mange, at de reelt må gå tiggergang hos myndighederne – og nogen retskrav kan de ikke gøre gældende. Det er ydmygende og styrker ikke troen på fremtiden for den enkelte.

Deltagerne gav mange eksempler på, hvordan den almindelige praksis hos socialmedarbejderne minder brugerne om, at der er forskel på folk:

Det er ikke værdigt at skulle tigge om penge hos en sagsbehandler.

Behandlerne respekterer ikke den enkeltes egne netværk, men slår dem faktisk i stykker og etablerer kunstige i stedet. Det er ikke værdighed!"

Mange af dem, jeg snakker med inde på Hovedbanegården, de får en papirseddel af det offentlige til det, de har brug for at købe, i stedet for rede penge. Det er da så uværdigt! Stol dog på folk, giv dem et knus, det er værdighed!

Derfor rummede flere indlæg også en appel til medarbejderne i "systemet" om at være menneskelige. Nye regler alene gør det ikke, det er det enkelte menneske, der må træde i karakter, mente deltagerne:

Meget måles i penge, men at give værdighed behøver ikke at koste noget.

Jeg vil opfordre behandlerne til at tænke på værdighed – at vise og skabe værdighed.

Politiet henter dig om natten uden retskendelse

Borgere med psykiske problemer får ekstra problemer oven i de psykiske, kunne deltagere berette. Den særlige lovgivning om psykisk syge fjerner den almindelige retssikkerhed for denne borgergruppe. En deltager fortalte, at han som psykisk syg kunne blive hentet midt om natten af politiet uden at blive stillet for en dommer og uden en retskendelse. Sådan er loven, og det styrker ikke selvværdet hos personer, som i forvejen er meget udsatte:

Psykiatriske patienter puttes ned i en gruppe – det er en forskelsbehandling og en form for racisme, som vi kan kalde mentalisme. Men vi vil have lige muligheder i det her samfund!"

Også vi tror på vækst gennem værdighed. Men vi kan ikke komme videre i vores situation uden værdighed. Derfor må særlovgivningen væk.

Men også inde i behandlersystemet får den psykisk syge en oplevelse af at stå uden for. Døren er lukket ind til de medarbejdere, der diskuterer ens egen sag. Det er en stor fejl, mente en deltager, for brugerne har mange ressourcer, som alle kunne få glæde af.

Når jeg tænker på behandling, så tænker jeg på Kafka. Det er magten inde bag lukkede døre. Man kunne bruge ressourcerne meget mere rationalt, hvis bare man lyttede til brugerne.

På bunden og endnu længere nede

Men det er ikke kun sagsbehandlere, der skal lære at vise respekt. Kravet gælder lige så meget borgerne selv. Nogle deltagere beskrev den hakkeorden, der kan være mellem forskellige typer af udsatte mennesker. I stedet for at se ned på hinanden, kan man hjælpe hinanden og opleve et fællesskab, lød opfordringen. Og den fik bragende bifald:

En alkoholiker ser ned på en stofmisbruger, som ser ned på en grønlander. Lad os dog starte med at tage os selv alvorligt.

Misbrugere havner ofte nederst i bunken, når sagsbehandlere måles på deres succes i antal sager. De mest tidskrævende giver mindst bonus, sagde en deltager:

Hvis man er tidligere stofmisbruger, er det svært at komme i gang igen. Ingen i systemet tror på misbrugeren, så kræfterne bliver brugt på andre, der ser nemmere ud.

Omsorg bliver let til mangel på værdighed

Grænsen mellem omsorg og at overtage styring og magt kan være hårfin, fremgik det af indlæg fra flere deltagere. Når et menneske gav op, kunne det være nødvendigt at tage over, men kun i en kort periode. Respekten for den enkelte må aldrig vige, forklarede en deltager:

Ind i mellem stiller jeg mig spørgsmålet, om omsorg er at tage over, at vide bedst? Sagen er jo, at ingen ved bedre end mig selv, hvad der er godt for mig. Så den bedste omsorg er at være til stede fysisk og psykisk.

Men måske rummer hele ideen om omsorg en indbygget skævhed. For den, der yder omsorg, har andre muligheder

og ressourcer, end den, der modtager omsorg. Og derfor risikerer omsorgshandlinger i sig selv at virke uværdige:

Hvis man snakker værdighed i forhold til omsorg – er det værdigt, at vi yder en omsorg, som er skæv – vi overtager folks problemer, og er det værdigt?

Regeringens slogan "noget for noget" sætter ekstra lys på dette problem. For hvad gør den, der ikke har noget at tilbyde? Er der kun "noget" til den, der har "noget" at give i retur? Deltagerne var meget kritiske over for hele filosofien i "noget for noget", og fandt den meget uværdig:

Regeringen siger noget for noget, og den har prøvet at sulte folk til selvforsørgelse. Det virker bare ikke, men skaber mere fattiggørelse, ydmygelser og udstødelse.

Beskæftigelsesministeriet siger noget for noget. Det er ikke værdigt, når man ikke har noget at give.

Brug for en billig bolig og en smule penge i pungen

De grundlæggende betingelser for et hverdagsliv er en bolig og et minimum af penge. Men det kniber med begge dele. Høringen afdækkede de store problemer, manglen på billige boliger skaber. Og oven i det må mange leve på stærkt reducerede sociale ydelser. Det sidste skulle øge motivationen for at komme i arbejde, men virkeligheden er en anden, viste høringen. Der er ikke job, og titusinder trækkes ned i reel fattigdom i stedet, hvor der end ikke er råd til at passe sit eget helbred.

Flere deltagere rettede skarp kritik mod regeringen, fordi der ikke er ordentlige tal på, hvor mange personer, der er skubbet ud i passiv forsørgelse på laveste ydelser.

34.000 borgere er på uafbrudt kontanthjælp. Det er en falliterklæring, hvis der ikke er plads til dem, for vi er jo et rigt samfund.

Jeg vil opfordre Rådet til at få undersøgt, hvad kommunerne konkret gør i forhold til de mest udsatte grupper. De kommer på varig hjælp og punkes, men de får ingen job.

Det adresseløse helvede

Et liv uden adresse er virkelighed for mange. Og det er et meget svært liv. Det sociale system har svært ved at forholde sig til en person uden adresse. Omvendt er mange fanget i en gælds-fælde, hvor de ikke kan tage imod et tilbud om lejlighed, fordi de er tynget af gammel gæld. For nogle levner det meget få muligheder:

Jeg drikker 2 til 3 flasker vodka om dagen. Jeg kan ikke klare antabus. Og nu tør jeg ikke tage en bolig, for jeg skylder så meget. Og der er ingen steder, man kan bo uden navn og personnummer. Så jeg har indset, at jeg må drikke mig ihjel.

Vi er født som sociale individer, og vi har brug for at føle os som en del af en gruppe med tilknytning og identitet. Der kan være så mange forskellige årsager til, at vi mister gejsten og mister følelsen af at høre til. Så accelererer den sociale deroute, du bliver til sidst boligløs og ender på gaden. Hvor kan du så finde gejsten?



Så handler det om at overnatte på gaden eller måske på et herberg. Men også herbergene behandler brugerne uværdigt, sagde en deltager. Folk jages ud om morgenen, og de snævre åbningstider tvinger brugerne til at leve på gaden. Giv herbergene en bemanning, så de kan holde åbent hele døgnet, lød opfordringen.

Jeg er en af dem, der går på gaden. Holder til inde på Hovedbanegården, og de mennesker er vidunderlige. Men nogle herberg har kun åbent om natten. Folk bliver jaget ud klokken 7 om morgenen og kan først komme ind igen kl. 23.

Samtidig skal der være mere plads til alternative boligformer – barakker og skurvogne passer bedre til nogen end lejligheder. For en bolig er ikke et hjem uden et netværk, sagde en deltager.

Derfor er mange glade for at bo tæt sammen med andre, selv om de ydre rammer kan være beskedne.

Når man har fået en bolig, er den så et hjem eller bare nogle vægge? En mand på Nordfyn kunne ikke beholde sin campingvogn, som han ellers boede i. Han rykkede på forsorgshjem, og det blev han faktisk vældig glad for. Men så ville de have ham ud i egen lejlighed, og det fik han. Den næste dag havde han hængt sig. Så hjemløs og boligløs er ikke det samme.

Følelsen af ensomhed er måske misbrugers værste fjende og at være tæt på andre og tæt på hjælpen, når det er ved at gå galt, kan være forskellen mellem liv og død. Lad brugerne selv bygge med på deres boliger, det skaber et tilhørsforhold, som gør, at man passer bedre på tingene og værner om miljøet og hinanden.

Ideen om, at nogle hellere vil bo mindre traditionelt, for til gengæld at være blandt venner, lå også bag et forslag om en by for hjemløse på Amager. Det blev gentaget mange gange under høringen og med et stort bifald hver gang:

Røde Kors har en masse pavilloner, som blev købt til flygtningeboliger. Nu står de og er pakket sammen. Kan vi ikke få de flytbare huse ud på Amager? Der er masser af jord. Væresteder er en lappeløsning, lad os dog få pavilloner ud på Amager, så vi kan lave en hjemløseby.

Problemet med bolig manglen har også en lokalpolitisk dimension, gav flere udtryk for. I nogle kommuner river man ligefrem boliger ned for at undgå "import" af sociale problemer. Samtidig kan alle jo se mængden af nybyggeri og de tomme, ældre kontorbygninger.

Men enten er boligerne for dyre, eller også har de tomme lokaler en forkert formel status:

Hvor skal jeg sove i nat? Et underligt spørgsmål, når man tænker på, at vi befinder os i et af verdens rigeste lande. 15.000 hjemløse er det officielle tal, læg dertil x-tusinde som bor til leje i små kælderum på 10-15 kvadratmeter og en leje på 3-4.000 kr. om måneden, og så er der alle dem, som bor hos familien, venner og bekendte. Spørg den hjemløse om han/hun bekymrer sig om, hvilken status det værelse har, som sengen står i.

Der er ingen, der siger "flere boliger til de svageste". Her i København, er der ingen, der vil sige det. Men vi har brug for boliger med en lav husleje.

Sat på varig fattigdom

Den sociale hjælp er skåret ned gennem de seneste år. Mest synligt med den såkaldte starthjælp til flygtninge. Men også kontanthjælpen er blevet mærkbart mindre, og flere gav udtryk for, at de levede under en fattigdomsgrænse. Tanken om, at lavere ydelser skal få flere i arbejde, gav de ikke meget for. Virkeligheden er en anden – den enkelte låses

fast i fattigdom i stedet. Stik imod regeringens visioner:

Målet er ifølge regeringen at få flere i arbejde, men sådan er effekten ikke. I stedet ser vi en øget fattigdom. De nyankomne flygtninge er på den såkaldte start-hjælp, men det har ikke fået flere i arbejde. Man behøver ikke at være professor, for at kunne regne virkningen ud. De politiske intentioner om at få flere i arbejde virker ikke. I stedet opleves nedsættelserne som en straf.

Man skal have råd til sko, tøj, en seng at sove i. Et fjernsyn. Penge hænger også sammen med et godt helbred – penge til tandlæge, til fodboldstøvler til drengen, til sund mad. Det koster også penge at have en forsikring. Men de ting har man ikke råd til på kontanthjælp.

Arbejdsmetoderne i det sociale system og hos arbejdsformidlere kan være med til at holde nogle fast i fattigdom. Behandlernes fokus er på de mindst vanskelige sager, for her er det nemmest at producere hurtige, synlige resultater. Men det skaber en permanent rest-gruppe:

Mange mennesker er låst fast. De er sat ned i hjælp og kan ikke komme videre. I journalerne står der ord som "ustabil", og det bliver set, og man bliver lagt til side. Socialministeriet, Beskæftigelsesministeriet og KL må undersøge, hvad der reelt sker med disse borgere. Der er masser, som er berettiget til pension, men de får den ikke, fordi de ikke får lagt deres ressourceprofil!

Ansvar ligger i den enkelte kommune. Den skal faktisk udarbejde planer for handling til hver eneste udsat borger.

Men planen forudsætter, at kommunen kender borgerens ressourceprofil. Og så længe den ikke er afdækket, bliver borgeren liggende i bunken med uafsluttede sager. Eller låst fast i fattigdom, som deltagerne udtrykte det. Problemet er kendt, men der sker ikke noget:

Allerede i dag er der et problem. Den, der bor på gaden, har ikke noget ophæng. Det er et krav fra regeringen, at alle kommuner skal have planer for handling, også af dem, der er på gaden.

Jeg er misbruger og alkoholiker. At komme på en institution er som at blive glemt. Din sag bliver simpelthen glemt. Hjemkommunen skal hjælpe, men det gør den ikke.

En deltager kunne fortælle, at han faktisk var blevet fattigere af at prøve med arbejde efter mange års pause. Efter flere år på førtidspension, ville han gerne forsøge at komme lidt i gang igen med lønnet arbejde. Det lykkedes ham selv at skaffe en opgave, men da mellemregningen med pensionen blev gjort op, endte han med et tab på 1.100 kroner. Hvor var motivationen så for at prøve at komme i gang, spurgte han?

En anden lykkedes det at holde fast i et arbejde, selv om han var inde i et alkoholmisbrug. Et tilbud om lejlighed lyste op i hverdagen:

Jeg er lige blevet tilbudt en lejlighed af Københavns Kommune. Så kan jeg se mine børn. Ja, jeg går på arbejde hver dag, uden arbejde ville jeg gå til grunde. Jeg er 43 år og mangler et år som møbelsnedker. Der er ikke så mange rigtige møbelsnedkere mere. Men jeg kan måske få revalidering, så jeg kan tage det sidste år. Jeg vil gøre det færdigt. Jeg har også fået en kæreste.

Når man også kommer fra et andet land

Enkelte deltagere mindede forsamlingen om, at der også er udstødte fra andre lande i København. Og nogle af disse grupper er der slet ingen tilbud til. Det gælder især svenske og norske misbrugere, vurderede en deltager. Men selv om problemet bliver større, er der ingen aktuelle initiativer.

Jeg arbejder i en varmestue som frivillig. En gruppe der ikke tænkes på, er nordmænd, svenskere etc., fordi de ikke kan få nogen hjælp. De er alkoholpolitiske flygtninge. De ligger på gaden uden noget

netværk. Politikerne må vågne og lave et herberg til de nordiske drukbrødre og -søstre. Jeg savner et initiativ.

Grønlanderne er et stort problem. Jeg har delt 2400 soveposer ud. Men selvmordstallene stiger. Har vi glemt jordforbindelsen?

Tvangsfjernede børn de nye socialt udsatte?

En bedstemor satte spørgsmålet om tvangsfjernede børn på dagsordenen. Hun havde selv oplevet at få sine børnebørn tvangsfjernet. Hendes beretning fik stort bifald, og mange deltagere gav hende ret, når hun spurgte, om de tvangsfjernede børn er de nye socialt udsatte.

Er I klar over, at en hel generation af børn er på vej til at blive socialt udstødt? Min datter er blevet udstødt, hun blev kaldt debil, og barnet blev tvangsfjernet. Jeg må se mit barnebarn to timer om ugen. Mange må slet ikke få kontakt, eller også sker det under skarp overvågning. De milliarder af kroner, samfundet bruger på tvangsfjernelser, fører ikke til det, som samfundet tror. De unge bliver

mere og mere kriminelle, det er en svær tid for børn. Resultaterne af tvangsfjernelser er jammerlige – vil Rådet ikke tage det emne op?

Tak til dig, der var bedstemor. Jeg ved godt, hvorfor folk går inde på Hovedbanegården. Det skyldes knuste hjerter.

“Lad os lave et forbund af socialt udsatte”

Brugernes BaZar samlede et mylder af organisationer og foreninger, og mange af dem var brugernes egne sammenslutninger. Undervejs kom dialogen mellem de forskellige grupperinger godt i gang. Og kulminerede med et forslag om at danne en paraply for de udstødtes foreninger. Men samtidig mindede flere deltagere om alle de udstødte, der ikke var til stede. Adskillige fik også sagt, at de var meget glade for initiativet med at samle socialt svage grupper til åben diskussion. For nogle var det en meget stor personlig oplevelse og et ønske om at se flere deltagere næste gang:

Jeg tænker på, hvor godt det var, at jeg kom herover. Det var da dyrt. Men jeg talte med en, og jeg sagde til ham – det her er det bedste, jeg har oplevet. Vi er én stor familie.

Jeg tænker på dem, der ikke er her. Min søn lever meget isoleret. Sådan en kontrast til alle dem, der kan tale deres sag. Jeg ville sådan ønske, at der var mere opsøgende, socialt arbejde. Nogen som kunne gøre mere, række nogle hænder frem.

Jeg ved, hvordan det er at vokse op på en institution. I dag har vi glemt alle de kvinder, der er på krisecentre. Der er ingen hjælp fra samfundet til en mor og børn, når mor har fået tæsk, og børnene har kigget på. Tænk hvad det skaber af problemer.

Mødet mellem de forskellige foreninger og personer viste, at meningene i høj grad er fælles, selv om kendskabet på tværs er lille. Derfor blev Rådet for Socialt Udsatte opfordret til at lave en liste

over organisationerne. Den gode stemning blev ikke mindre optimistisk, da en deltager foreslog de mange foreninger at søge samarbejde:

Der er sket en organisering af de svage grupper. Jeg foreslår, at vi samler os i et Forbund af udsatte i Danmark. Al ære for Rådet, men det er nu en gang ministerudnævnt. Lad os indkalde samtlige og danne et forbund.

Ud over klapsalver fik denne idé en lille kommentar med på vejen:

Saml alle foreninger under ét tag, og dan så en forening mod racisme i de foreninger.

(Indtryk fra BaZaren er journalistisk bearbejdet af Pernille Jensen og Simon Hansen, juni 2004).

Brugernes BaZar – og hva' så?

Brugernes BaZar gav deltagerne en platform for at kunne komme frem med deres meninger. Og dem var der mange af, hvilket også fremgår af ovenstående.

Ikke alle budskaber var nødvendigvis rettet mod Rådet. Nogle forslag var rettet mod andre brugere, til praktikere og organisationer. Dem håber vi naturligvis, at der er nogle, der lytter til og arbejder videre med.

Et særligt emne presser sig på, når materialet fra BaZaren gennemlæses. Og det er, at det ikke altid er sådan, at ny lovgivning, praksisændringer og andet forstås af socialt udsatte. Derfor bør lovgivning mv. være forfattet i et let læseligt sprog samtidig med, at det bør sikres, at nogen påtager sig opgaven med at formidle lov- og cirkulærestof til socialt udsatte mennesker i en læsbar form.

Rådet vil bestræbe sig på at arbejde videre med alle de konstruktive forslag til forbedringer og indarbejde dem, hvor det er muligt, fx er nogle af tankerne allerede indarbejdet i Rådets forslag til en aktivitets- og beskæftigelsesplan for de socialt udsatte.

Rådet foreslår:

- At lovgivning mv. bliver forfattet i et læseligt sprog samtidig med, at lov- og vejledningsstof mv. formidles i en læsbar form og at socialt udsatte har adgang til materialet.

Hvordan er de økonomiske vilkår for de socialt udsatte?

Rådet ser det som en af sine vigtige opgaver at bidrage til at sikre, at de socialt udsattes økonomiske vilkår ikke forringes, og at komme med forslag til, hvordan deres vilkår kan forbedres.

Da kun de færreste blandt de socialt udsatte har erhvervsindkomster, er de sociale indkomstoverførsler af afgørende betydning for deres økonomiske vilkår. De vigtigste ydelser er kontanthjælp og førtidspension, men også folkepension, dagpenge, starthjælp og introduktionsydelse har en vis betydning som indkomstgrundlag.

.....

Siden Rådets nedsættelse i april 2002 er der sket væsentlige ændringer af de sociale indkomstoverførsler.

- De lave førtidspensionssatser er blevet afskaffet og er erstattet af en ny fælles sats svarende til den tidligere højeste førtidspension. De nye regler gælder for alle, der har fået tildelt førtidspension efter 1. januar 2003.
- De folkepensionister, der kun har mindre indtægter ved siden af folkepension, har siden 2003 fået forhøjet pensionen ved indførelsen af en supplerende pensionsydelse (ældrechecken).
- Kontanthjælpen, som er af afgørende betydning for de socialt udsatte, er blevet nedsat. De vigtigste ændringer har været følgende:
 - nedskæring af hjælpen til ægtepar.
 - nedsættelse af hjælpen til personer under 25 år.
 - fjernelsen af beskæftigelsestillægget ved individuel jobtræning.
 - loft over hjælpens størrelse.
- Introduktionsydelsen er blevet nedsat sammen med indførelsen af den lave starthjælp.

Rådets kritik af levestandarden for en del af de socialt udsatte

I Rådets årsrapport for 2003 fremførte Rådet sin kritik af nedskæringen af især kontanthjælpen og bebudede, at Rådet ville udsende et småskrift med en uddybning af sin kritik.

I småskriftet *Sociale ydelser set i et fattigdomsperspektiv* fra november 2003 analyserede Rådet de økonomiske vilkår for de socialt udsatte. Rådets kritik af størrelsen af nogle af de sociale ydelser var baseret på forskellige kriterier for, hvor meget det er rimeligt at have som disponibel indkomst henholdsvis rådighedsbeløb. I et bidrag, udarbejdet af Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA), blev forskellige sociale ydelser samt forskellige lønindkomster sammenlignet for det første med den i EU vedtagne grænse for risiko for fattigdom på 60 pct. af medianindkomsten¹, for det andet den grænse, som EU tidligere har anvendt, nemlig 50 pct. af medianindkomsten.

Desuden blev rådighedsbeløbet for modtagere af de forskellige ydelser sammenlignet med Forbrugerinformations discountbudget og med et basisbudget, opstillet af CASA.

Discountbudgettet er et gennemsnitsbudget, men indkøbt i discountbutikker, dog uden tobaksudgifter, forsikringer og uden udgiften til nyanskaffelser. I Basisbudgettet er kun medtaget udgifter til mad, tøj, transport og diverse husholdningsudgifter til vask og rengøring. Alle andre udgifter er udeladt.

Rådet kunne på grundlag heraf konstatere, at to ydelser, nemlig kontanthjælpen til unge under 25 år og starthjælpen til enlige, lå under alle de opstillede grænser for risiko for fattigdom eller normer for, hvor meget man bør have til rådighed. Rådet konkluderede derfor, at modtagerne af disse ydelser er akut truede mennesker i en urimelig økonomisk situation.

Faktisk er nogle af de ydelser, som de socialt udsatte nu er henvist til at leve af, så lave, at de enten er lavere end de almindelige takster for at bo på et forsorgshjem eller kun levner et meget beskedent beløb tilbage.

Rådet kunne endvidere konstatere, at især socialt udsatte på kontanthjælp og starthjælp (herunder introduktionsydelse) har indkomster, der ligger væsentligt under et discountbudget.

Det gælder også de socialt udsatte, som får folkepension, og som ikke har indtægter ved siden af pensionen. Det lave rådighedsbeløb gælder også de socialt udsatte, som har fået førtidspension efter de gamle lave satser. Rådet har skønnet, at i alt 30.000 personer har et rådighedsbeløb, der er lavere end discountbudgettet.

Rådet foreslog, at der politisk herhjemme blev fastsat en fattigdomsgrænse med henblik på at sikre, at ingen sociale forsørgelsesydelse i fremtiden bliver fastsat lavere end det, der svarer til en sådan fattigdomsgrænse. Rådet pegede på et særligt problem for dem, som på grund af omfattende sociale problemer ikke kan stå til rådighed for arbejdsmarkedet, men som alligevel har fået beskåret deres ydelser, bl.a. i forbindelse med udmøntningen af forliget *Flere i arbejde*, som blev vedtaget i efteråret 2002.

Debatten om Rådets rapport

Rapporten gav sammen med Red Barnets rapport *Børnefattigdom i danske kommuner* anledning til en omfattende debat i medierne og i Folketinget, herunder en forespørgselsdebat i Folketinget den 4. december 2004.

I forbindelse med debatterne i Folketinget oplyste statsministeren, at han havde bedt Finansministeriet sammen med andre berørte ministerier om at udarbejde en rapport for at få et fast grundlag for denne debat.

Den af Rådet rejste debat om fattigdom lå derefter underdrejet i en afventning af regeringens rapport.

Regeringen udsendte i juni 2004 den lovede rapport med titlen *Lavindkomstgruppen – mobilitet og sammensætning*, som udtrykker regeringens opfattelse af problemstillingerne omkring fattigdom. Det var anledningen til, at Rådet igen gik ind i debatten.

Rådets kritik af regeringens rapport "Lavindkomstgruppen – mobilitet og sammensætning"

Regeringens rapport indeholder mange nyttige oplysninger, men forholder sig kun på nogle enkelte punkter til de problemer, som Rådet har rejst, og indeholder desværre ingen konstruktive bud på, hvordan de problemer, som Rådet har rejst, kan løses.

.....

Rapporten viser i lighed med tidligere opgørelser om indkomstfordelingen, at Danmark ligger meget fint placeret i forhold til andre lande, når det gælder den økonomiske lighed. Rapporten henviser også til OECD undersøgelser fra midten af 1990'erne, som viser, at den økonomiske ulighed dengang kun var lille i Danmark, og kun relativt få, sammenlignet med andre lande, havde indkomster under 50 pct. af medianindkomsten, som var den grænse, som OECD benytter som udtryk for risiko for fattigdom.

Rådet er meget enig i, at Danmark internationalt har ligget meget flot placeret.

Men Rådet finder ikke, at det er en begrundelse for at forringe forholdene for dem, der i forvejen er dårligst stillede i vort samfund, og regeringen har jo netop i handlingsprogrammet *Det fælles ansvar* fra 2002 understreget, at et samfund skal måles på, hvordan det behandler de svageste i samfundet. Regeringen tilkendegav samtidig, at den var fast besluttet på, at der skal ske et genembrud i indsatsen således, at disse gruppers vilkår ville blive forbedret.

Rapporten konkluderer på grundlag af registertal frem til 2002, at der i hele befolkningen er 225.000 personer, som har en indkomst under EU's tidligere benyttede fattigdomsgrænse (50 pct. af medianindkomsten) og 470.000 som har en indkomst under EU's nugældende fattigdomsgrænse, som svarer til 60 pct. af medianindkomsten.

"Livskvalitet, det kan man ikke snakke om uden at tale økonomi. Livskvalitet er et fælles ansvar for samfundet, så alle kan få hverdagen til at hænge sammen."

Regeringen når således i første omgang frem til et tal, der er 15 gange større end den gruppe på ca. 30.000 socialt udsatte, som Rådet pegede på var vanskeligt stillet, og hvis økonomiske situation, Rådet mener, bør forbedres.

Regeringens rapport anfører derefter en række indvendinger mod at tolke det meget store tal, som den selv i første omgang finder frem til, som udtryk for fattigdom. Også dette er Rådet enig i.

I rapporten fremhæves det, at det ikke er hensigtsmæssigt at anskue indkomstforholdene i et 1-års perspektiv, bl.a. fordi forbrug af en eventuel formue kan udjævne forbrugsmuligheder og kompensere for svingninger i de årlige indkomster. Det kan handle om selvstændige med svingende indkomster, eller unge der er under uddannelse, som midlertidigt har lave indkomster. Disse betragtninger kan være relevante, når det gælder andre grupper end de socialt udsatte.

Men det er værd at bemærke, at mulighederne for at udjævne forbrugsmulighederne over tiden gennem gældsstiftelse eller formueforbrug netop ikke gælder for personer på kontanthjælp. Som kontanthjælpsmodtager skal man have opbrugt alle egne økonomiske ressourcer herunder en eventuel formue, (bortset fra mindre beløb hensat til uddannelsesmæssige formål mv.), før man overhovedet er berettiget til hjælp.



Mulighederne for at låne i banken eksisterer stort set ikke. Alle indtægter modregnes i hjælpen. Dog med en eneste undtagelse, at der kan ses bort fra en mindre del af arbejdsindtægter.

Derfor er levestandarden så at sige lænket til størrelsen af den sociale ydelse.

Regeringen opgør i rapporten, hvor mange der ved afslutningen af en 10 års periode igen eller permanent i perioden har befundet sig under 50 pct. grænsen.

Efter 10 års forløb var der således kun ca. 19.000 af de oprindelige 225.000, som havde en indkomst under 50 pct. fattigdomsgrænsen.

Rapporten angiver mærkeligt nok ikke tal for den nugældende grænse på 60 pct. af medianindkomsten, men der skyldes næppe helt forkert, hvis det antages, at antallet af personer med en indkomst under denne grænse er væsentligt højere.

Der savnes en begrundelse for, hvorfor 10 år på lave ydelser er en relevant periode. Efter Rådets erfaringer har en lav indkomst allerede efter en langt kortere periode meget negative sociale konsekvenser.

EU har da også opstillet et kriterium for vedvarende risiko for fattigdom, som afgrænser de familier, som gennem 3 ud af de seneste 4 år har haft en indkomst under 60 pct. af medianindkomsten. Men dette kriterium bruger regeringens rapport imidlertid slet ikke.

EU opgør på grundlag heraf andelen af befolkningen i Danmark, som er truet af vedvarende fattigdom, til ca. 5 pct. af befolkningen, svarende til ca. 250.000 personer.

Regeringen opgør endeligt, at ca. 0,6 pct. af befolkningen set i et livsperspektiv har en indkomst under EUs 60 pct. fattigdomsgrænse svarende til ca. 30.000 personer.

Det er her vigtigt at pointere, at Rådet alene har beskæftiget sig med den omkring 1 pct. allerdårligst stillede del af befolkningen (ca. 75.000 personer) dvs. mennesker med omfattende sociale problemer. Rådets kritik går på, at op mod halvdelen af de socialt udsatte – dvs. ca. 30.000 personer afhængigt af den nøjagtige definition af fattigdom – udover deres problemer med en sindslidelse, et

misbrug eller hjemløshed – tillige belastet af meget ringe økonomiske forhold.

Regeringen hævder i sin rapport, at langt hovedparten af de socialt udsatte ikke er i den af regeringen definerede lavindkomstgruppe.

Men denne konklusion bygger netop på, at regeringen benytter et efter Rådets opfattelse meget lavt sat mål for lavindkomst.

I rapporten kritiserer regeringen Rådet for at bruge Forbrugerinformations discountbudget og CASAs basisbudget til at afgrænse den gruppe blandt de socialt udsatte, som er i en vanskelig økonomisk situation. Det er klart, at disse kriterier kan diskuteres, og Rådet går gerne ind i en dialog herom. Men regeringens rapport kommer desværre ikke selv med konstruktive bud på, hvordan en budgetberegning kan skrues sammen.

Danmark bør – inspireret af de andre nordiske lande – udarbejde en norm for et rimeligt levestandard

I rapporten afviser regeringen imidlertid idéen om en fattigdomsgrænse, men bruger dog selv 50 pct. af medianindkomsten til at afgrænse lavindkomstgruppen.

Rådet har svært ved at se, hvordan vi som samfund kan undvære en konkret grænse for, hvor meget man skal have til rådighed, når grundlovens bestemmelse, om at *“den, der ikke selv kan ernære sig og sine, og hvis forsørgelse ikke påhviler nogen anden, er berettiget til hjælp af det offentlige”*, skal udmøntes.

En grænse kan efter Rådets opfattelse fungere som en norm for hvor meget, der som minimum skal være til rådighed til hverdagsforbrug. Den kan bidrage til at sikre, at forsørgelseshensynet bliver tilgodeset ved fastsættelsen af de sociale ydelser således, at det ikke alene er størrelsen af de økonomiske incitamenter, som kommer til at bestemme størrelsen af de sociale forsørgelsesydelse.

I Sverige er kontanthjælpen baseret på summen af boligudgiften og et rådighedsbeløb, som kaldes “riksnormen”, som den svenske “Socialstyrelse” beregner baseret på den svenske “Konsumentverket”s budgetter for forskellige familietyper. Budgetterne er baseret på et rimeligt forbrug. Det er dog ikke alle poster fra Konsumentverkets budget, som indgår i riksnormen, men alene udgifter til mad, udgifter til tøj, sko, hygiejne, fritid, børneforsikring og husholdningsudgifter (omfatter TV-licens, telefon, avis, rengøringsartikler mv.)

Der er her tale om et ret skrabet budget, men som noget afgørende er der taget højde for de konkrete boligudgifter.

I Norge har regeringen i 2002 tiltrådt en handlingsplan mod fattigdom. Her er hovedindikatoren for fattigdom, at indkomsten ligger under 50 pct. af medianindkomsten i mindst 3 år. Men denne grænse suppleres med beregning i forhold til den af EU benyttede grænse på 60 pct. af medianindkomsten.

Imidlertid har man i Norge ment, at dette *“mål ikke kan stå alene fordi, dette ikke direkte giver svar på, hvem som har*

utilstrækkelig inntekt i forhold til å få dekket grunnleggende velferdsbehov”. I den forbindelse har det norske Socialdepartement bedt *Statens institutt for forbruksforskning* om at udvikle “grundlagsmateriale” for nødvendige leveomkostninger.

Rådet efterlyser en konkret politisk debat i Danmark om dette spørgsmål, og at vi i Danmark ligesom i Norge og Sverige baserer diskussionen på konkrete budgetter, således at det står helt klart hvilket økonomisk niveau for den daglige tilværelse, som vi mener, bør være mindstenormen i vores samfund.

Der bør desuden, som tidligere foreslået af Rådet, udarbejdes en officiel fattigdomsgrænse i Danmark, så diskussionen om lavindkomstproblemer og fattigdom kan få et fælles og entydigt udgangspunkt.

Argumentet med at styrke de økonomiske incitamenter rammer ved siden af

Regeringen fremhæver i rapporten, at det er hensynet til at styrke de økonomiske incitamenter til at komme i arbejde, som har ligget bag nedsættelsen af de sociale kontantydelse.

I Finansministeriets rapport Incitament-er og fordeling fra 2002 kommer man måske tættest på filosofien om styrkelsen af de økonomiske incitament-er. Det hedder heri, at "Til nogle af de offentlige overførsler, som er rettet mod personer på arbejdsmarkedet, er der ikke knyttet et krav om rådighed. Det drejer sig om visse kontanthjælpsmodtagere – de der har problemer ud over ledighed... I fravær af rådighedskravet spiller økonomiske incitament-er en mere direkte rolle."

Men tilsyneladende er forsørgelseshen-synet fuldstændigt blevet tabt af syne.

Problemet er desuden, at de fleste blandt socialt udsatte er i en situation, hvor en forøgelse af de økonomiske incitament-er ikke kan øge tilskyndelsen til at søge arbejde. I SFI's rapport "De svageste kontanthjælpsmodtagere" beskriver SFI situationen for de 37.000 personer, som har fået kontanthjælp i mere end 4 år. SFI rapporten viser, at kun 12 pct. af disse er i stand til at påtage sig et almindeligt arbejde, 6 pct. skønnes at kunne påtage sig et fleksjob. For 9 pct. er der rejst førtidspensionssag.

De resterende 73 pct., svarende til ca. 27.500, er ikke-arbejdsmarkedspare og er hårdt belastede af problemer som misbrug, sindssygdom, hjemløshed, nedslidning eller er sentudviklede.

Således viser rapporten, at blandt disse 27.500 personer har:

- 33 pct. et alkoholproblem.
- 25 pct. nedsat arbejdsevne pga. fysisk sygdom, ulykke eller nedslidning.
- 22 pct. et stofmisbrug.

Samtidig viser rapporten at, 9 pct. af personerne er sentudviklede.

Mange har et svagt socialt netværk og er tynget af voldsomme gældsproblemer, og de fleste har flere sociale problemer på en gang. Samtidig opfylder kun få førtidspensionslovgivningens krav om, at arbejdsevnenedsættelsen skal være varig.

SFIs undersøgelse viser samtidig, at kun de færreste har modtaget hjælp i forhold til det problem, der forhindrer dem i evt. at komme ud på arbejdsmarkedet.

Det er således fx kun en fjerdedel af alkoholmisbrugerne, der er blevet tilbudt behandling.

I sammenhæng hermed er det heller ikke alle, der har fået tilbud om beskæftigelsesfremmende foranstaltninger. Universalmidlet "skærpede økonomiske incitament" bringes også i anvendelse over for denne svært belastede gruppe.

I *Dansk Økonomi* fra efteråret 2002 fra Det økonomiske Råd diskuteres anvendelsen af økonomiske incitament til at bringe folk i arbejde. Der henvises her til engelske erfaringer, der viser at "*økonomiske incitament udtrykt ved kompensationsgraden efter 5 måneders ledighed ikke har nogen statistisk signifikant virkning på sandsynligheden for at finde arbejde*".

Regeringen indrømmer da også, at "*Der givetvis er en del af de berørte som... på grund af andre problemer end ledighed ikke umiddelbart vil kunne omsætte det øgede incitament til et arbejde*".² Derfor finder Rådet, at det er at rette smed for bager, når regeringen nedsætter ydelserne til de socialt udsatte – der uanset

størrelsen af de økonomiske incitamenter – enten helt er afskåret fra arbejdsmarkedet eller har meget svært ved at komme ind på arbejdsmarkedet.

Det omvendte Robin Hood princip

Nedskæringerne af hjælpen bidrager til at finansiere en del af de skattelettelser, som i år er tilfaldet den øvrige befolkning. Det fremgår af den politiske aftale fra 2002 indgået mellem nogle af partierne bag forliget om reform af beskæftigelsespolitikken *Flere i arbejde*. Det hedder heri, at *“Flere i arbejde generelt vil medføre færre forsørgelsesudgifter alene som følge af regelændringer (kontanthjælpsloft mv.). Disse besparelser reserveres til nedsættelse af skatten på arbejde fra 1. januar 2004.”*

Nedskæringerne af kontanthjælpen med i alt 750 mio. kr. på årsbasis har derfor, efter Rådets vurdering, på ingen måde karakter af et konstruktivt bidrag til forbedring af de socialt udsattes situation, men virker alene som en omfordeling fra dem, der har mindst, til dem, der har mere.

Rådet foreslår:

- At der fastsættes en officiel fattigdomsgrænse i Danmark.
- At der udarbejdes en norm for et rimeligt leveniveau baseret på dækning af boligudgiften og et rimeligt rådighedsbeløb.
- At de sociale ydelser, som måtte ligge under denne norm, forhøjes således, at de mindst svarer til normen.

Elementer til en aktivitets- og beskæftigelsesplan for socialt udsatte

I juli 2004 udgav Rådet småskriftet *Elementer til en aktivitets- og beskæftigelsesplan for socialt udsatte*³ i samarbejde med Videns- og Formidlingscenter for Socialt Udsatte. Formålet med småskriftet var at sætte fokus på udsatte gruppers aktivitets- og beskæftigelsesmuligheder med henblik på at forbedre udsatte gruppers sociale situation.

Småskriftet er et konstruktivt indlæg i den debat, som Rådet rejste i december 2003 med udgangspunkt i Rådets rapport *Sociale ydelser set i et fattigdomsperspektiv*, udarbejdet af CASA. Rådet har med afsæt i småskriftet ønsket at komme

med konkrete anbefalinger og løsningsforslag, som kan forbedre de socialt udsattes situation og position.

Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats fra 2003 og fokusering på *den korteste vej tilbage til arbejdsmarkedet* stiller snævert skarpt på arbejdsmarkedstilknøpling og selvforsørgelse. Dette snævre fokus afskærer tilsyneladende en større gruppe fra at komme i betragtning til en indsats og står i skarp kontrast til udmeldingen i *Det fælles ansvar*. Samtidig er der en manglende prioritering i kommunernes beskæftigelsesindsats overfor de svageste kontanthjælpsmodtagere⁴,

som kan siges at bibeholde gruppen i deres marginale position.

Derfor opsamler småskriftet forskellige projektmedarbejderes erfaringer i forhold til at forbedre socialt udsattes sociale og beskæftigelsesmæssige positioner.

I småskriftet er der metodisk og teoretisk blevet skelnet mellem arbejdsmarkedsorienteret beskæftigelse, hvor hovedfokus er at få borgeren ud på arbejdsmarkedet, og social aktivitet til dem, som ikke umiddelbart eller slet ikke er i stand til at komme ud på arbejdsmarkedet. De konkrete projekterfaringer viser, at et snævert arbejdsmarkedsorienteret fokus ikke er meningsfuldt for alle, der har problemer ud over ledigheden.

Det fælles ansvar lægger op til at favne bredere, og det er Rådets holdning, at indsatsen også må tage de personer i betragtning, som i yderste konsekvens aldrig kommer ud på arbejdsmarkedet. Med baggrund i småskriftet er Rådet derfor kommet med anbefalinger til Beskæftigelsesministeriet. Anbefalingerne bevæger sig på forskellige niveauer og vil blive opsummeret i det følgende.

“Og vi må insistere på, at de etablerede virksomheder er mere åbne over for at ansætte misbrugere, skøre og så videre.”

“ Hvis der skal bruges dobbelt så lang tid på at skaffe misbrugeren et job, så er det ikke der, ressourcerne bliver brugt.”

Rådet foreslår:

Konkrete ideer til en aktivitets- og beskæftigelsesplan

De mål, Rådet har formuleret med afsæt i projekteksempelsamlingerne i småskriftet, falder i to grupper:

- Mål, der indebærer lovændringer.
- Mål, der kan gennemføres indenfor den gældende lov – herunder iværksættelsen af udviklingsprojekter.

I det følgende nævnes kun nogle af de anbefalinger, som Rådet er kommet med i småskriftet.

Mål, der indebærer lovændringer

Følgende anbefalinger indebærer lovændring:

- At arbejdsvevnetoden med udarbejdelse af ressourceprofiler gøres lovpligtig og implementeres som et arbejdsredskab på hele kontanthjælpsområdet.
- At formålsbeskrivelsen i lov om aktiv beskæftigelsesindsats udbygges med en formulering om, at loven i forhold til de ikke-arbejdsmarkedsparete tilfælde har som formål, at forbedre livskvaliteten og medvirke til at forebygge udviklingen af yderligere sociale problemer og i sidste ende til at forebygge social udstødelse.
- At kravene til udarbejdelse af planer skærpes uanset aktivitets- og beskæftigelsesindsatsernes karakter.
- At ledige over 30 år gives de samme muligheder for at få gentagne tilbud som andre ledige.

- At støtte- og kontaktpersonordningen for sindslidende udvides til også at omfatte misbrugere og hjemløse (permanentgørelse af de eksisterende forsøg på området).

Mål, der kan realiseres indenfor den gældende lovgivning

Følgende anbefalinger i småskriftet kan realiseres indenfor gældende lovgivning:

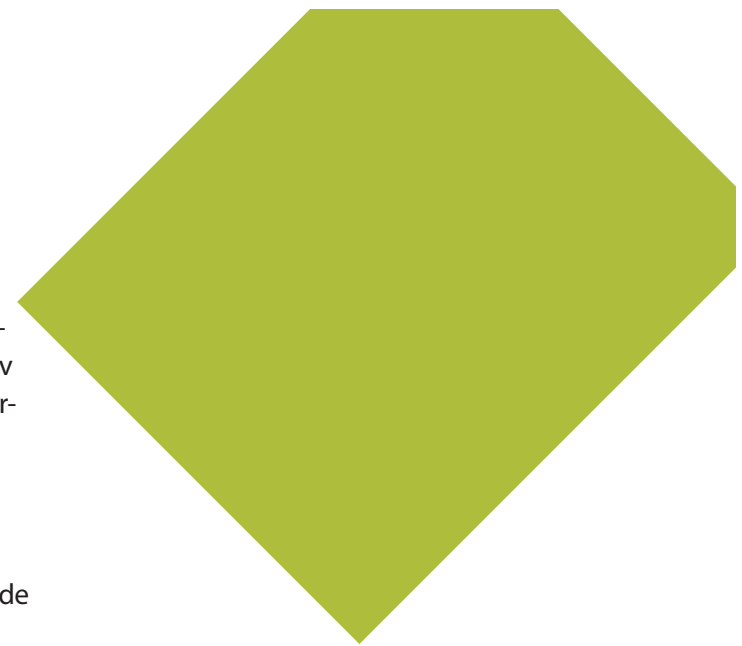
- At der udarbejdes en ny vejledning til lov om aktiv beskæftigelsesindsats om organiseringen og koordineringen af beskæftigelsesindsatsen, der specifikt vedrører indsatsen overfor ledige med andre problemer end ledighed.
- At der formuleres hensigtserklæringer om udarbejdelse af lokale målsætninger for beskæftigelsesindsatsen overfor ledige med andre problemer end ledighed.
- At der formuleres hensigtserklæringer om, at der indgås lokale, formaliserede samarbejdsaftaler med arbejdsmarkedets parter i planlægningen af indsatsen overfor socialt udsatte grupper.

- At der oprettes en ny pulje til finansiering af projekter, som specifikt sigter på at fremme beskæftigelsen af personer med andre problemer end ledighed i forlængelse af den eksisterende meget beskedne pulje på 6 mio. kr. til svage grupper på arbejdsmarkedet.
- At der oprettes en pulje til finansiering af projekter med sigte på social aktivering.

Iværksættelse af udviklingsprojekter
Udover ovenstående anbefaler Rådet en række konkrete, stikordsagtige projektforslag. Blandt andet:

- At der med afsæt i S.A.N.D. (Sammenlutningen Af Nærudvalg i Danmark) og LVS (Landsforeningen af Væresteder for stofafhængige og tidligere stofafhængige) gennemføres en brugerundersøgelse, som dels afdækker brugernes resultatoplevelser og erfaringer fra deltagelse i aktivitets- og beskæftigelsestilbud, og dels peger på forhold, der kan være med til at udvikle indsatserne.

- At der etableres forsøgsprojekter i tilknytning til væresteder, hvor de muligheder, der findes i lov om kompensation til handicappede i erhverv om personlig assistance, bruges i forhold til socialt udsatte. Forsøgsbestemmelsen i lov om aktiv socialpolitik bringes i anvendelse.
- At der iværksættes eksperimenterende projekter med afsæt i subsistensproduktions- og andelsvirksomhedstankemange, for ledige, som er vurderet til ikke at være arbejdsmarkedsparate. Den bærende idé er, at de ledige igennem projekterne kan erhverve sig retten og myndigheden over eget liv via en følelse af tilknytning, værdi og nytte. Særligt skal der peges på udvikling af mulighederne for medbyg, fx i forbindelse med ordningen Skæve huse til Skæve eksistenser
- At der iværksættes en målrettet og systematisk kampagne, der retter sig mod erhvervslivet, som har fokus på integration af socialt udsatte grupper.



“ Beskæftigelsesministeren siger noget for-noget. Det er ikke værdigt, når man ikke har noget at give. Yde efter evne og nyde efter behov er værdigt. Mange kan jo ikke selv vælge, hvad de vil yde.”

En sprøjte for et bedre liv!


Rådet for Socialt Udsatte har den holdning, at alle har ret til og skal have mulighed for et værdigt liv. Dette gælder selvfølgelig også mennesker, der af den ene eller anden grund er blevet afhængig af stoffer. Det er et urealistisk mål, at alle stofmisbrugere kan blive eller forblive stoffrie. Ikke alle ønsker behandling eller “passer” ind i behandlingssystemet.

Rådet anbefaler derfor, at indsatsen overfor misbrug i høj grad har et indhold af skadesreducerende elementer. Gennem skadesreducerende tiltag kan man formindske de skader, som livet som stofmisbruger påfører en, og det kan hjælpe til at give brugeren en human behandling og et værdigt liv.

Udlevering af rene sprøjter, kanyler, vandampuller mv. til stofmisbrugere er et af de skadesreducerende tiltag, Rådet gerne ser bliver praktiseret i hele landet.

Ved at udlevere “værktøjssæt” kan misbrugerne undgå HIV og andre blodbårne infektioner. En yderligere fordel er, at den direkte kontakt i forbindelse med udlevering og ombytning af sprøjter kan fungere som indgang til en senere omsorgsmæssig og/eller behandlingsmæssig kontakt.

Det er ikke kun Rådet for Socialt Udsatte, der har den holdning, at udlevering af værktøjssæt er et must. I regeringens handleplan *Kampen mod narko* fra oktober 2003 står, at de eksisterende skadesreducerende tiltag fortsat bør være et integreret element i narkotikapolitikken, herunder udlevering af rene sprøjter og kanyler. Det nu nedlagte Narkotikaråd har tidligere anbefalet en udbygning af de eksisterende sprøjteudleverings- og sprøjtebytteordninger.



For at få belyst om de eksisterende ordninger fungerede tilfredsstillende, foretog Narkotikarådet en undersøgelse i 2001 af amternes sprøjte-udleverings- og bytteordninger. Resultatet af hele undersøgelsen kan ses i Narkotikarådets blad Stof – nr. 15, september 2001. ⁵

Også en ekspertgruppe med repræsentanter fra social- og sundhedssektoren og justitsvæsenet, der skulle udrede indsatsmuligheder for de hårdt belastede stofmisbrugere, skrev i en redegørelse fra 2002, at rene sprøjter m.v. har en væsentlig skadesreducerende effekt i form af mindsket smitterisiko, og at det er gruppens opfattelse, at amterne bør

være særdeles lydhøre overfor Narkotikarådets anbefalinger.

Rådet synes, at det er vigtigt at følge op på, hvordan udviklingen har været på området siden den førnævnte undersøgelse fra Narkotikarådet, og besluttede sig derfor i foråret 2004 for at iværksætte en spørgeskemaundersøgelse med det hovedformål at afdække, hvor mange amter (og Københavns og Frederiksberg Kommuner) ⁶, der udleverer sprøjte- og kanylesæt til stofmisbrugere. På spørgeskemaet blev der bl.a. også spurgt til, om der er brugerbetaling af udstyret, og til sprøjte- og kanylesættenes indhold.

Det kan ud fra undersøgelsens resultater konstateres, at det er meget lidt udvikling, der er sket på området siden Narkotikarådets undersøgelse i 2000. 4 amter, Vejle, Bornholm, Viborg og Storstrøm, har stadig ikke nogen udleveringsordninger. I de resterende amter og Frederiksberg og Københavns Kommuner, hvor der i en eller anden form er adgang til injektionsudstyr, er det derimod glædeligt, at injektionsudstyret mange steder er gratis. Det er dog problematisk, at tilgængeligheden til sprøjter og kanyler er meget lille i nogle af amterne, fx i de amter, hvor der kun er en automat opstillet i den største by.

Resultatet af hele Rådets undersøgelse kan ses i nedenstående skema:

Amter	Estimeret antal stofmisbrugere?	Har misbrugere adgang til injektionsudstyr?	Er injektionsudstyret gratis?	Hvorfra uddeles injektionsudstyret?	Hvilket udstyr uddeles?	Uddeles der vandampuller?	Hvor mange sæt uddeles årligt?
Københavns Kommune	3.000-4.000	Ja	Ja	Fra 2 apoteker, Mændenes Hjem, Reden, Herbergcentret og Kirkens Kors-hørs herberg	Sprøjte (2 ml.), orange kanyle, plastbæger, sprit-serviet, vat/filter	Nej ⁸	500.000 +
Frederiksberg Kommune	300	Ja	Ja	Smallegades apotek	Sprøjte (2 ml.), sprøjte (10 ml.), orange og blå kanyle, plastbæger, sprit-serviet, vat/filter	Nej	Under 50.000
København	2.000	Ja	Ja	Fra apoteker i 15 byer i amtet	Sprøjte (2 ml.), orange kanyle, plastbæger	Nej	Under 50.000
Frederiksborg	650	Ja	Ja	Fra samtlige apoteker i amtet undtagen Helsingør	Variere fra apotek til apotek	-	Vides ikke
Roskilde	600	Ja	Ja	Apoteker	Sprøjte (2 ml.), sprøjte (10 ml.), orange kanyle, 2 plastbægre, vat/filter	Nej	Under 20.000
Vestsjælland	630	Ja	Ja	Samtlige apoteker i amtet bortset fra Fuglebjerg og Haslev	Sprøjte (2 ml.), sprøjte (10 ml.), orange kanyle, plastbæger, vat/filter	Nej	Under 50.000
Storstrøm	1.000	Nej, der er truffet en politisk beslutning om, at man ikke vil den slags	-	-	-	-	-
Bornholm	60	Nej	-	-	-	-	-

Amter	Estimeret antal stofmisbrugere?	Har misbrugere adgang til injektionsudstyr?	Er injektionsudstyret gratis?	Hvorfra uddeles injektionsudstyret?	Hvilket udstyr uddeles?	Uddeles der vandampuller?	Hvor mange sæt uddeles årligt?
Fyn	-	Ja	Nej	Fra tre automater i Odense	Sprøjte (2 ml.), orange kanyle, plastbæger, spritserviet, vat/filter	Nej	Ca. 20.000
Sønderjylland	1.100	Ja	Ja	Automater i Haderslev og Sønderborg	Sprøjte (2 ml.), sprøjte (10 ml.), blå kanyle, plastbæger, spritserviet	Ja	Under 20.000
Ribe	800	Ja	Nej	Automat i Esbjerg	Sprøjte (2 ml.), orange kanyle, spritserviet, vat/filter	Nej	Under 20.000
Vejle	Der er 928 indskrevet på misbrugscentret (inklusive personer, der får medicinsk behandling)	Nej	-	-	-	-	-
Ringkøbing	Ikke besvaret	Ja	Ja	Apoteker i 14 byer	Sprøjte (2 ml.), sprøjte (10 ml.), grå og orange kanyle, plastbæger	Nej	Under 50.000
Århus	2.500	Ja	Ja	Apoteker i Århus, Randers og Silkeborg, et værested, opsøgende gadearbejdere og fra en automat i Århus	Sprøjte (2 ml.), orange kanyle, plastbæger	Nej	147.600 i 2003
Viborg	350-400	Nej ⁷	-	-	-	-	-
Nordjylland	1.000-2.000	Ja	Ja	Botilbud for psykisk syge misbrugere og værestedet "13"	Sprøjte (2 ml.), sprøjte (10 ml.), orange og blå kanyle, plastbæger. Spritserviet, vat/filter	Nej	Under 20.000

Vandampuller i værktøjssæt

Allerede i foråret 2001 anbefalede Narkotikarådet, at der blev lagt rent vand i ampuller i sprøjte- og kanylesættene. I forbindelse med aftalen om udmøntning af satspuljen for 2004 blev der afsat 1,0 mio. kr. om året i 4 år til vandampuller i de sprøjte- og kanylesæt, der uddeles og sælges af amterne som en del af den gældende danske skadesreduktionspolitik.

Baggrunden for initiativet var en erkendelse af, at stofmisbrugere over hele landet har store vanskeligheder med at skaffe rent vand til injektion af stoffer, hvilket medfører brug af uhygiejniske væsker som øl, sodavand, regnvand eller vand fra urinaler, som kan give alvorlige fysiske skader. Hertil kommer, at stofmisbrugernes brug af fælles væske i skyllebægre medfører hastig spredning af smitsomme sygdomme, herunder hepatitis C.

Rådet mener, at det er meget vigtigt, at misbrugere har adgang til rent vand til injektionen.

Det er Indenrigs- og Sundhedsministeriet, der er ansvarlig for udmøntningen

af midlerne og for at oplyse amterne om aftalen.

Af undersøgelsen fremgår, at det kun er Sønderjyllands Amt, der p.t. lægger vandampuller i sprøjte- og kanylesættene. Det vides dog i øvrigt, at også Odense Kommune af egen drift lægger vandampuller i sættene. Rådet finder det utilfredsstillende, at der trods en satspuljeaftale stadig ikke er vandampuller i de uddelte sprøjte- og kanylesæt, og opfordrer til, at Indenrigs- og Sundhedsministeriet får sat skub i processen.

Man kan dog ikke sige b før man har sagt a. Det er virkelig godt, at der er taget en beslutning og afsat penge til at lægge vandampuller i sættene, men det er et problem, når der stadig er nogle amter, der ikke udleverer sæt; så er det svært at lægge vandampuller i. Når der nu er så mange med viden på feltet, der anbefaler udlevering af sprøjte- og kanylesæt, finder Rådet det uacceptabelt, at det stadig ikke er alle amter, der har en udleveringsordning.

Også indsatte i arresthuse og fængsler bør have adgang til sprøjter og kanyler

Rådet er bekymret over, at der ikke er udlevering af sprøjter og kanyler til indsatte i arresthuse og fængsler. Kriminalforsorgen vurderer, at adgangen til sprøjter og kanyler vil kunne have en negativ indvirkning på antallet af intravenøse brugere, der ellers under afsøningen helt eller delvist ville have afholdt sig fra at injicere stoffer.⁹ Statistikker viser dog, at der er et stort antal indsatte, som har et heroinmisbrug. Rusmiddelundersøgelsen, der udkom i 2003,¹⁰ viser, at 30 pct. af kriminalforsorgens klientel har prøvet opioider,¹¹ mens 14 pct. betegnes som opioidmisbrugere.¹² På den baggrund mener Rådet, at Kriminalforsorgen skal genoverveje muligheden for at indføre sprøjteordninger for at undgå, at de indsatte genbruger og deler injektionsudstyr.

“Meget af det vi laver, er at sætte plastre på. Det hjælper for en stund. Men hvis vi virkelig vil skabe forandring, så skal der mere til.”

Rådet foreslår:

- At samtlige amter får etableret udleveringsordninger med sprøjter og kanyler.
- At der lægges vandampuller i sprøjte- og kanylesættene.
- At der bliver større tilgængelighed til sprøjte- og kanylesæt i de enkelte amter/kommuner.
- At de indsatte i Kriminalforsorgens fængsler og arresthuse også kan få udleveret sprøjte- og kanylesæt.

Tvang, straf og sanktioner – i forhold til psykisk syge

Rådet vil påvirke den offentlige debat om alvorligt psykisk syges vilkår og vil bidrage til, at beslutninger om udviklingen af indsatsen for denne udsatte gruppe træffes på et oplyst grundlag.

Medier spiller en vigtig rolle i den offentlige debat, og ekspertudsagn og statistikker om alvorligt psykisk syge får ofte rigtig megen spalteplads i medier.

Rådet vil værne om de alvorligt psykisk syge som gruppe, bl.a. ved at bidrage til, at der fremkommer en nuanceret indsigt og viden om deres vilkår.

Mediedækning

På godt og ondt har emner om alvorligt psykisk syge gennem de senere år haft mediernes bevågenhed.

Dels er der en intensiv opmærksomhed om den registrerede øgede anvendelse af tvang indenfor det psykiatriske område, langvarig bæltefiksering og hyp-pighed i brugen af elektrochok.

Dels er der opmærksomhed om den store stigning i antallet af behandlingsdomme, og dels har der været omtalen af de ulykkelige situationer, hvor psykisk syge har begået drab og meget alvorlig vold mod personer.

Det er vigtigt med mediers opmærksomhed på disse områder. Imidlertid er der en risiko for, at det, som kommer til at stå tilbage i manges bevidsthed, er, at psykisk syge er kriminelle, særligt farlige, og at der i gaderne og boligkvartererne er utilregnelige, voldelige psykisk syge mennesker, som burde være under bevogtning – men ikke er det.

Der er ikke langt til at stille krav om, at politikerne “må gøre noget”, det vil sige skærme almenbefolkningen mod dette skræmmende.

Men måske er der brug for at få vendt billedet om. Mennesker med psykisk sygdom finder debatten – og ikke mindst dens mulige følger for dem – skræmmende. Det værste scenarie er at blive udsat for hyppigere tvangsindlæggelse, tvangstilbageholdelse, tvang under indlæggelse, diskriminering i retssystemet, langvarige behandlingsdomme etc.

Dertil kan lægges en frygt for, at det kan blive sværere at få lov til at blive integreret i lokalsamfundet i almindelighed.

I forvejen er der barrierer nok at overvinde i myndigheders bestræbelser på at skabe rummelighed i lokalmiljøerne til

mennesker, der har særlige vanskelige livsomstændigheder.

En frygt eller utilpashed ved den stærke omtale i medier kan også ses i lyset af, at lov om tvang i psykiatrien står foran revision.

Rådet vil gå aktivt ind i debatten om psykiatriloven.

Det årlige antal psykisk syge med behandlingsdom stiger

Rådet har en opgave med at balancere debatten om den nødvendige indsats i forhold til alvorligt psykisk syge. Den debat, som blandt andet har det omdrejningspunkt, at antallet af psykisk syge, der dømmes for forbrydelser og får en behandlingsdom, er mere end tredoblet i de seneste 20 år.

Det følger af straffeloven, at en psykisk syg, der har begået en lovovertrædelse, under visse nærmere angivne betingelser kan undergives andre foranstaltninger end straf med henblik på at forebygge yderligere lovovertrædelser: En behandlingsdom.

Registreringer for perioden 1980 til 2001 viser en stigningstakt i antallet af psykisk syge, der årligt dømmes til en behandlingsdom. Stigningen omtales af eksperterne som markant og som en ulykkelig udvikling.

Den korte, enkle og nærliggende årsagsforklaring på udviklingen er, at der er flere og flere psykisk syge, der begår lovovertrædelser. Men gør de det? Og hvorfor gør de så det? Og begår psykisk syge nu flere lovovertrædelser, som fx drab, eller alvorlig anden personfarlig kriminalitet end tidligere?

Har befolkningen grund til at være skræmte over de psykisk syges fremfærd? Har de psykisk syge grund til at være skræmte over samfundets og behandlingssystemets og straffesystemets fremfærd?

Det er Rådets opfattelse, at der er brug for at gå dybere i diverse statistikker og undersøgelser for at få differentierede billeder og udsagn til belysning og formidling af den nævnte udvikling i antallet af kriminelle psykisk syge.

Voldsomme reaktioner hos psykisk syge under anvendelse af tvang under indlæggelse og behandling er en del af billedet af psykisk syges lovovertrædelser. Herunder voldelig adfærd overfor bl.a. personale, som kan udløses ved den syges frygt for eller den faktiske anvendelse af tvang.

Der er forskel på anvendelsen af tvang på de forskellige sygehuse i landet, både angående omfang og metoder.

Analysen af det stigende antal lovovertrædelser, herunder voldelig adfærd, bør fornuftigvis kobles til analyse af anvendelsen af tvang.

Folketingsdebat om psykisk syge kriminelle

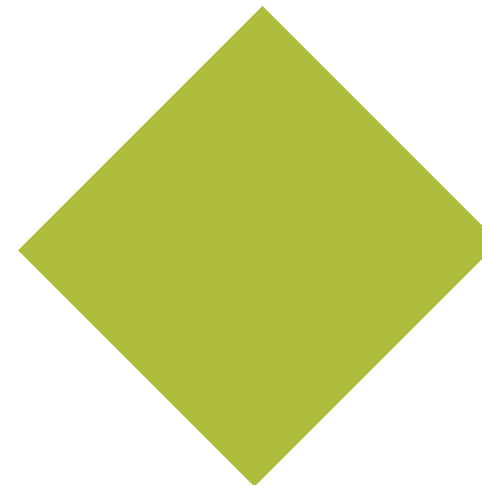
I foråret 2004 var der i Folketinget en forespørgselsdebat med temaet "Vil regeringen redegøre for sin politik med hensyn til at imødegå udviklingen i antallet af psykisk syge kriminelle, som siden starten af 1980'erne er steget med 6-7 pct. årligt". Denne debat var foranlediget af Det Radikale Venstre og både indenrigs- og sundhedsministeren, justitsministeren og socialministeren deltog.

Debatten gav ikke nogen entydig forklaring på udviklingen, men der var forskellige teorier på bordet. En af dem går på, at de redskaber, der allerede er mulige i behandlings- og omsorgssystemet, ikke bliver brugt godt nok. Eksempelvis bliver psykisk syge udskrevet uden, at de er sikret videre støtte.

Der var enighed om at fortsætte den hovedlinje, som har været gældende i en årrække, nemlig bestræbelserne på at integrere psykisk syge i samfundet, frem for at isolere dem. Det skal sikre, at de ikke mister deres sociale funktionsevne eller ender i kriminalitet.

Der var enighed om at fortsætte bestræbelserne på at hæve kvaliteten i behandlingsmetoder og sociale tilbud, også indenfor retspsykiatrien.

Der blev listet de initiativer og projekter, der er i støbeskeen, og hvis formål på forskellig vis er, at behandlings- og støttetilbudene tager ved lære af de situationer og forløb, hvor tingene går galt. Eksempelvis hvor en psykisk syg begår personfarlig kriminalitet.



Det blev blandt andet vedtaget, at den fremtidige indsats skal inkludere iværksættelse af et projekt, som skal tilvejebringe viden om sammenhængen mellem psykisk sygdom og kriminalitet.

Dette projekt skal have fokus på betydningen af kapacitet, ressourcer og tilgængelighed af de forskellige behandlingstilbud og balancen mellem dem. Endvidere skal der være fokus på sammenhængende patientforløb, tværsektorielt samarbejde mellem det sociale område, sundhedsområdet og kriminalforsorgen samt en beskrivelse af behandlingsmulighederne i retssystemet. Resultaterne af dette projekt skal foreligge, så de kan indgå i revisionen af psykiatriloven i Folketingets samling 2005-06.

Det blev også sagt af indenrigs- og sundhedsministeren: *“Der er ingen tvivl om, at vi står med et problem, som vi skal tage meget alvorligt, og det gør vi også. Der er meget i gang, og jeg synes derfor ikke, man kan sige, at vi står rådvilde i situationen. Men det er jo ikke det samme, som at der ikke er plads til flere gode råd og flere gode ideer. De er altid velkomne. Det er måske særlig relevant, fordi vi snart står over for en revision af psykiatriloven. Jeg tager i hvert fald gerne i den forbindelse en diskussion af, om de redskaber, loven giver mulighed for at anvende, er tilstrækkelige til at sikre den rigtige og sammenhængende behandling”*.

Det kan nok diskuteres, om der blev redegjort for en egentlig politik på området psykisk syge kriminelle, men der blev holdt fast i hovedlinjen om integration af psykisk syge, og holdt dørene åbne for nye ideer, der kan støtte hovedlinjen og intensivere den kriminalitetsforebyggende indsats.

.....

Undersøgelse af særforanstaltninger for psykisk syge igangsættes af Rådet

Opfattelsen af, hvad ligebehandling af psykisk syge indebærer, udvikler sig over tid, og der er behov for en regelmæssig vurdering af særreglerne i straffeloven.

Særforanstaltninger for psykisk syge efter straffelovens bestemmelser har til formål at forebygge yderligere kriminalitet, og betegnes ikke som straf, men kan ikke desto mindre indebære frihedsberøvelse.

Rådet har sat en analyse i gang om brugen af særforanstaltninger over for psykisk syge efter straffelovens §§ 68 og 69.

Her vil alle foranstaltningsdomme, der er idømt siden 2000, hvor der indførtes en række ændringer af straffelovens regler om særforanstaltninger, blive kortlagt.

Endvidere vil domme om særforanstaltninger i henhold til den grønlandske straffelov i samme tidsrum blive belyst.

Formålet er at undersøge antallet af domme, hvori der er blevet idømt særforanstaltninger, og at udlede tendenser for anvendelse af de forskellige særforanstaltninger.

Det vil blive belyst, hvilken type af kriminalitet, der er begået, og om de pågældende er blevet dømt til anbringelse på en psykiatrisk afdeling eller til ambulantly behandling mv., samt hvordan foranstaltninger uden tidsbegrænsning anvendes.

Det vil også blive undersøgt, om der er tendenser til forskelsbehandling på grund af køn og etnicitet.

Resultatet forventes medio 2005, og det er Rådets håb, at undersøgelsens resultater vil indgå i revision af lov om tvang i psykiatrien.

De udsatte prostituerede

Hjemløshed, afhængighed af rusmidler, afklippede familieband og en konstant frygt for overgreb er hverdagskost for udsatte prostituerede. Et liv som udsat prostitueret er nedslidende og helbreds-skadeligt.

Derfor har Rådet for Socialt Udsatte valgt at sætte fokus på udsatte prostitueredes vilkår for at se på, hvad der kan gøres for at højne livskvaliteten for denne stærkt udsatte gruppe.

Hvem er de udsatte prostituerede?

Rådet mener, at en udsat prostitueret typisk har følgende kendetegn:

- Der er et misbrug (narkotika/alkohol/medicin).
- Den prostituerede mangler et netværk.
- Den prostituerede har ikke noget hjem, eller er ikke i stand til at bruge sit hjem.

Udfra ovenstående fysiske kendetegn har Rådet i første omgang valgt at afgrænse sin målgruppe til at omfatte kvindelige prostituerede med et stofmisbrug og eksprostituerede kvinder over 40 år, som er misbrugere. Rådet vil endvidere se nærmere på grønlandske kvinder, som har et misbrug og som leverer seksuelle ydelser. Denne gruppe vil sandsynligvis ikke betegne sig selv som prostituerede, men ikke desto mindre mener Rådet, at sådanne kvinder kan betegnes som udsatte.

Der findes også mænd, som hører under gruppen udsatte prostituerede, men vi har besluttet i første omgang alene at sætte fokus på de kvindelige udsatte prostituerede, fordi langt den overvejende del af de udsatte prostituerede er kvinder. Hertil kommer, at der kan være særlige undergrupper, fx psykisk syge

kvinder som mænd med eller uden misbrugsproblemer, som vi i første omgang har valgt ikke at sætte fokus på.

Handlede kvinder er en anden udsat gruppe. Rådet vil i første omgang ikke gå ind i denne problemstilling, men vi vil løbende holde øje med den handlingsplan, som ligestillingsministeren har iværksat overfor denne gruppe.

Hvad vil Rådet gøre?

Rådet ønsker at bidrage til, at udsatte prostituerede kan få et bedre og sundere liv. Men vi ønsker også, at andre borgere i Danmark skal få en øget viden og forståelse for de udsatte prostitueredes situation. Hvad er det, de kæmper med, og hvordan sikrer vi, at de som alle andre også får adgang til et liv med størst mulig grad af værdighed og respekt?

Det synes at fremgå af undersøgelser og erfaringer fra arbejdet med prostituerede, at der er en overvægt af de prostituerede kvinder, som har været udsat for seksuelle krænkelse eller anden massiv omsorgssvigt i deres barndom eller ungdom. Der synes at være en sammenhæng mellem at have været udsat for omsorgssvigt i barndommen og det at vælge at prostituere sig. Rådet mener, at det også bør indtænkes, når en indsats overfor gruppen tilrettelægges.

Regeringen vil fremsætte en handlingsplan for indsatsen i forhold til prostitution i årsskiftet 2004/2005. Rådet påtænker inden da at udsende et idekatalog med konkrete forslag til, hvad der kan gøres for at bedre de udsatte prostitueredes situation.

Ingen kriminalisering

En prostitueret er en person, som sælger seksuelle ydelser. Det vil sige, at der er mindst to parter involveret i prostitution, nemlig kunden som køber og den prostituerede, som sælger seksuelle ydelser.

Rådet mener, at det ikke er vejen frem at kriminalisere hverken den prostituerede eller kunden. I dag er det strafbart for en kunde at have samleje med en person under 18 år, der helt eller delvist ernærer sig ved prostitution og vi mener ikke, der er grund til yderligere kriminalisering. Vi mener, at der i stedet bør sættes fokus på, hvordan man kan hjælpe den udsatte prostituerede i den situation, som hun/han befinder sig i, fordi det der gøres i dag ikke er nok!

De narkoprostitueredes stressede liv

At være afhængig af stoffer gør, at stort set alt andet i livet nedprioriteres. Søvn, mad og fysisk og psykisk dårligdom ignoreres, for tiden skal bruges til at skaffe penge til stoffer. Men det ændrer ikke ved, at de basale behov stadig er der, og at des længere de nævnte behov ignoreres, jo værre bliver situationen for den enkelte prostituerede med et stofmisbrug.

Vi mener, at de prostituerede med et stofmisbrug skal have en nem og let tilgængelig adgang til hjælp af social og sundhedsmæssig art. Det er forudsætningen for, at hjælpen overhovedet kan nå frem. Planlægning af dagen i morgen eller bare i eftermiddag er ikke en realistisk mulighed for de prostituerede med et stofmisbrug og hjælpen skal derfor være i nærområdet og være der, når den prostituerede efterlyser den. Geografi og begrænsede åbningstider må ikke stå i vejen.

Kvinder omkring de 40 år, som er misbrugere og tidligere prostituerede

At være gammel er et vidt begreb, men for de prostituerede med et stofmisbrug vil det ofte være sådan, at det liv, de har ført, medfører, at de er nedslidte, når de er omkring 40 år. De kan ikke længere tjene penge ved prostitution, men er fortsat misbrugere, og deres eneste netværk er i det miljø, hvor de har levet i de sidste mange år.

For at højne livskvaliteten for de kvinder, er det vores opfattelse, at de skal have mulighed for at bo i det nærmiljø, som de kender. Det vil sikre, at kvinderne kan bibeholde kontakten til det miljø, som de kender, og det netværk, de har der. Et hjem kun for kvinder og et sted som også skal kunne tilbyde omsorg.

I tilknytning til botilbudene kan der med fordel være et sted/butik, hvor kvinderne har mulighed for at fremstille og eventuelt sælge produkter. Et sted hvor kreativitet og socialt fællesskab kan være med til at højne livskvaliteten for den enkelte. Rådet vil i fremtiden arbejde videre med ovenstående idéer.

Udsatte grønlandske kvinder som leverer seksuelle ydelser

Grønlandske kvinder, som leverer seksuelle ydelser, adskiller sig fra andre udsatte. Det er for eksempel ikke ualmindeligt, at de går hjem med en mand for en øl.

Tilsyneladende bruger de udsatte grønlandske kvinder ikke de tilbud, der er i dag tilbydes socialt udsatte. Måske fordi de ikke føler sig velkomne, føler de er anderledes, eller fordi de ikke ser sig selv som udsatte. At de ikke benytter sig af de eksisterende tilbud gør, at de lever endnu mere isolerede end andre udsatte.

I Rådet mener vi, der er et behov for at undersøge, hvor mange grønlandske kvinder, som lever under sådanne forhold. Herunder generel viden om, hvordan kvinderne selv oplever deres tilværelse. Rådet ønsker med baggrund i undersøgelsen at pege på væsentlige forhold, som kan bane vejen for en mere målrettet og støttende indsats overfor gruppen.

“Man skal se det gode i dem, der har været langt nede. Lad dem hjælpe andre, det giver selvværd.”

Anmeldelse af

Fremtidige indsatsområder overfor socialt udsatte grønlandere i Danmark

udgivet af Socialt Udviklingscenter SUS, september 2003

Af Henriette Berthelsen

Socialt Udviklingscenter SUS har i forlængelse af Socialministeriets Hvidbog om socialt udsatte grønlandere i Danmark sat fokus på ønskværdige indsatsområder i forbindelse med en øget indsats overfor socialt udsatte grønlandere. Det resulterede i september 2003 i en udgivelse af *Fremtidige indsatsområder overfor socialt udsatte grønlandere*

i Danmark, hvor man har udmøntet forskellige anbefalinger til en række indsatsområder.

Under hensyn til de meget få publikationer, der beskæftiger sig med de socialt udsatte grønlandere, er det interessant at diskutere de enkelte anbefalinger, som der er i alt 7 af.

Anbefalingerne er:

Koordination og erfaringsopsamling på området om socialt udsatte grønlændere

Socialt udsatte grønlændere er en gruppe, der har meget brug for nye tiltag. Der har faktisk manglet sådan et tiltag på landsplan. Grønlændere bor meget spredt i Danmark og har som alle andre mennesker mange forskellige behov. Samtidig har de problemstillinger, som er anderledes på den måde, at de kulturelle og historiske baggrunde spiller en stor rolle, oveni problemstillingerne med udsathed. Der er blevet lavet forskellige tiltag rundt omkring i landet, som man andre steder måske vil have god brug for – uden at skulle starte fra “bunden”.

Det anbefales i rapporten, at der etableres en overordnet koordinerende enhed, hvis formål er at sikre lokal forankring og vidensopsamling. Den overordnede instans er der, efter min mening, virkelig brug for. Det er meget svært i øjeblikket på en nem måde at få overblik over, hvilke initiativer og muligheder der er forskellige steder. En overordnet instans, der kan følge udviklingen på

området og kan være med til at fremme forskellige tiltag på landsplan, er derfor en nødvendighed.

En enhed, der forhåbentlig også kan være synlig, da synlighed er en af de ting, der er meget brug for i forhold til de socialt udsatte grønlændere. Så mange behandlere og andre, som har tilknytning, kan se og høre, at der sker noget ved området, så de ikke sidder, som mange gør nu, med en følelse af magtesløshed.

Det er nok et af de bedste forslag, der har været, da det forhåbentlig kan være med til at sikre, at de andre ting bliver sat i værk.

Hjemmeside

Der er meget brug for information, hvor viden og erfaring, ny forskning, udviklingsaktiviteter og arrangementer etc. løbende kan opdateres. Derfor er forslaget om en hjemmeside en rigtig god idé. Men jeg håber, at det kan ske i samarbejde med de Grønlandske huse og Kofoeds Skole, da de i forvejen har hjemmesider med oplysninger, som kan opdateres. De penge, der er afsat, er jo begrænsede, så der skal jo prioriteres.


Temabaserede netværksgrupper

En temabaseret netværksgruppe er et godt forslag, da der er et meget stort behov for, at de forskellige aktører kan mødes og få input fra hinanden samt udveksle erfaringer. Netværksgrupperne kan være med til at iværksætte forskellige tiltag og være synlige aktører i forskellige sammenhænge på landsplan.

På det her område, mener jeg, at det er af stor betydning, at man er opmærksom på, at der er grønlændere med i netværksgrupperne, så vidt det er muligt. Lise Togeby har i sin bog *Grønlændere i Danmark* påpeget, at grønlændere er meget lidt synlige i de demokratiske sammenhænge set i forhold til resten af befolkningen. Udover det er det af stor betydning, at såkaldt velfungerende grønlændere kommer frem i offentligheden, så stigmatiseringen af grønlændere kan begynde at ændre sig.

Kultur og identitet

Det er af afgørende betydning for vellykkede tiltag, at der tages udgangspunkt i folks identitet og kultur. Også på det område mangler et stort input.



Der er forbavsende lidt viden om dette område, på trods af Grønlands historiske tilknytning til Danmark, hvilket nok mange gange er forklaringen på, at tidligere tiltag ikke er lykkedes.

En vigtig side i den sammenhæng, som jeg mener ikke er kommet med, er historiens betydning. Der er nogle ting i vores fælles historie, som vi ikke kan komme udenom og som påvirker folk i deres hverdag og i den måde, de forholder sig til deres omgivelser. Mange grønlandere er som børn blevet sendt til Danmark, familiestrukturen har ændret sig, der har været/er en stor selvmordsprocent, store incestproblematikker,

ligesom omsorgssvigt og misbrugsproblemer har haft god grobund. Hertil kommer stigmatiseringsproblemer i Danmark og racisme. Alt sammen problemstillinger, som man er nødt til at have med i sine betragtninger, når der skal laves tiltag. Der er stor brug for, at positive rollemodeller og positive billeder af grønlandere kommer mere frem.

Behandling og misbrug
Misbrugsbehandlingstilbud, specielt målrettet grønlandere, er et must for at få gennemførelsesprocenten højet i forhold til de tilbud, der gives i dag. Samarbejdet mellem de forskellige instanser skal være bedre, så flere får mulighed for at komme i behandling, og gennemfører den. Der er brug for døgnbehandlingsspladser samt afrusnings- og stabiliseringspladser. Steder, hvor folk kan være for at komme væk fra misbrugsmiljøet, og hvor de kan motiveres til at ændre på deres liv.

I alle behandlingssteder er det af stor betydning at yde en helhedsbehandling. Uden helhedsbehandling vil mange falde i igen. Med helhedsbehandling mener jeg, at man også tager udgangspunkt i folks kulturelle baggrund (deres anderledes måde at tænke og opføre

sig på) og tage de historiske aspekter med. At folk familiemæssigt, bolig-mæssigt og økonomisk får hjælp, så helbredelsen bliver så realistisk som muligt. Der vil det være på sin plads at gøre brug af en støttekontaktpersonordning, da folk har brug for hjælp tæt på. Man ved af erfaring, at mange i målgruppen har svært ved at bede om hjælp og ved at skulle henvende sig til det offentlige. De har mange gange svært ved at overskue henvendelser fra det offentlige system.

Endvidere vil det være relevant at etablere en højskole/institut for grønlandere med misbrugsproblemer. Højskolen/instituttet skal kunne tilbyde kurser i personlig udvikling, økonomi, misbrug, kost, motion og dansk og grønlandsk-sprogundervisning. En sådan højskole vil kunne animere dem til at komme væk fra misbrugsmiljøet.

Beskæftigelse og aktivering
Forslaget med en støttekontaktpersonordning/mentorordning som hjælp til integration til arbejdsmarkedet er yderst relevant, da det vil afhjælpe den tilbageholdenhed, mange grønlandere har. Det vil afhjælpe stigmatiseringen og racismen. Folk vil turde mere, når de ikke føler de står alene.

En vigtig ting, jeg vil nævne i den forbindelse, er, at man skal være opmærksom på i Danmark at ansætte grønlændere. I Hvidbogen nævnes, at arbejdsløsheden er højere blandt grønlændere end resten af befolkningen og samtidig siges det, at de såkaldte velfungerende udgøres af ca. 95 pct. af grønlænderne.

Man kan ikke komme udenom, at der generelt er fordomme omkring grønlændere som fordrukne. Det er det billede, mange danskere har. Og det påvirker selvfølgelig, når folk søger arbejde. I den sammenhæng er det meget vigtigt, at der arbejdes på at få skabt et andet og positivt billede af grønlænderen. At vi har forskellige kulturer, og at vi kan bidrage med noget positivt til det danske samfund. I den forbindelse kunne grønlandske konsulentstillinger, der kan bringe bedre viden om den grønlandske kultur, være et gode, så tiltagene kan blive mere realistiske.

Boliger og hjemløshed

60 pct. af målgruppen de socialt udsatte grønlændere er hjemløse! Det er et urimeligt højt tal.

.....

Der er i høj grad brug for herberger både for mænd og for kvinder. Mange grønlændere sover hos hinanden og bliver usynlige "sofasovere". Ligesom i andre sammenhænge har de svært ved at banke i bordet for at hævde deres ret. Mange vil have nemmere ved at forblive i egen bolig, hvis de havde støtte fx i form af en støtte- og kontaktperson.

Alt i alt mener jeg, at Socialt Udviklingscenter SUS anbefalinger er gode og forståelige. Samtidig mener jeg dog, at der er meget vigtige områder, der er udeladt.

For eksempel er der ikke nævnt noget om børnene. Mange børn af grønlændere bliver tvangsfjernet og jeg vil hævde, at forholdsvis mange forældre af grønlandsk herkomst er taberne ved tildeling af forældremyndighed ved skilsmisse. Mange børn af blandede ægteskaber får på den måde meget svært ved at få et positivt billede af den side af sig selv, som er grønlandsk.

Der er et stort behov for undersøgelser i forhold til grønlandske prostituerede. Deres forhold er meget anderledes end den "typiske" prostituerede, da de

eksempelvis prostituerer sig for en øl eller for en seng at sove i.

Fangerne i Herstedvester af grønlandsk oprindelse er en tredje problemstilling. De kan sidde i fængsel år efter år uden at få den behandling, som de rettelig har krav på, så de kan vende hjem igen.

Hertil kommer problemer i forhold til præstesituationen, hvor der kun er en præst til at dække hele menigheden over hele Danmark.

Endelig er forebyggelse i forhold til, at folk flytter fra Grønland til Danmark uden at være velforberejdede, et yderst vigtigt indsatsområde, som jeg håber, der bliver fulgt op på.

Men alt i alt mener jeg som sagt, at det er nogle gode prioriteringer, der er foretaget. Og bare det, at der er startet en indsats på området socialt udsatte grønlændere, er utrolig positivt. Jeg er positivt overrasket over, at socialministeren ikke bare snakker, men at der er handling bag ordene. Og så håber jeg bare, at de gode intentioner bliver realiteter gennem et godt samarbejde mellem alle implicerede parter.

“Der er så frit valg uden noget på hylterne, eller også kun for de, der kender nogen. Frit valg skal være for alle, og ikke bare for de stærkeste. Det er ikke demokratisk. De smukke ord skal også holde i hverdagen.”

De socialt udsatte på budgettet

Ligesom sidste år har Rådet fået gennemført en undersøgelse af udviklingen i budgetterne fra 2003 til 2004 for de udsatte grupper. Oxford Research har igen stået for undersøgelsen.

Resultaterne viser, at kommuner og amter øger udgifterne til serviceydelser til de socialt udsatte i 2004, men ikke alle steder er der tale om en forbedring af indsatsen.

Således vokser de samlede budgetter til kerneserviceydelserne, dvs. botilbud for hjemløse, behandling af stofmisbrugere, alkoholbehandling og botilbud til sindslidende med 10 pct. i faste priser fra 2003 til 2004. På de tilgrænsende områder, som tillige omfatter en del af indsatsen til mennesker med et handicap, herunder væresteder, varmestuer, støtte- og kontaktpersonordninger, og forskellige botilbud til socialt udsatte og

personer med et handicap, er der et fald i indsatsen på 4 pct. i faste priser.

Ser man på de væsentligste poster under ét, er der tale om en realvækst på 6 pct.

Selv om der samlet set er tale om en pæn fremgang, har udviklingen ikke været ens på alle områder. I sammenhæng med indførelsen af behandlingsgarantien for stofmisbrugere fra 1. januar 2003 vokser udgifterne også fra 2003 til 2004 med 12 pct. Også hjemløseområdet oplever en betydelig vækst på i alt 8 pct. På sindslidendeområdet er der ligeledes tale om en betydelig vækst nemlig på 10 pct.

Derimod står indsatsen på alkoholområdet nærmest i stampe med en realvækst på kun 2 pct. I betragtning af den store politiske fokus på dette område, er det skuffende, at kommuner og amter ikke afsætter flere penge på dette område.

Det fremgår også, at der mange steder i landet slet ikke er en specifik indsats over for prostituerede. Kun i Roskilde amt, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune meldes der om en forstærket indsats.

Støtten til frivilligt socialt arbejde på tværs af målgrupper viser igen i år et fald. I faste priser falder støtten med 4 pct. fra 2003 til 2004. Fra 2002 til 2003 faldt den budgetterede støtte med ca. 6 pct. i faste priser. Det forhold, at der 2 år i træk tilsyneladende afsættes færre midler, giver Rådet anledning til at rejse spørgsmålet, om det er forsvarligt at yde statslige tilskud til frivilligt socialt arbejde over bloktilskuddene og så overlade det til kommuner og amter at kanalisere pengene videre til de frivillige sociale organisationer, således som det er sket siden 1998.

Også i år agter Rådet at følge udviklingen i de kommunale og amtskommunale budgetter. Rådet vil samtidig overveje, om der er behov for også at følge regnskabstallene med henblik på at følge op på, om budgetterne fuldt ud bliver omsat i konkret indsats. Rådet vil her særligt være opmærksomt på behandlingsgarantien i forhold til stofmisbrugere.

Rådets krav til en ændret kommunal struktur

Rådet har i starten af april måned 2004 afgivet et høringssvar til Indenrigs- og Sundhedsministeriet om Strukturkommissionens betænkning.

Udgangspunkt for valg af struktur

Udformningen af den fremtidige struktur må efter Rådet for Socialt Udsattes opfattelse i væsentligt omfang afgøres ud fra, hvordan man sikrer den bedst mulige indsats i forhold til socialt udsatte.

Situationen i dag

Umiddelbart springer det i øjnene, at amterne trækker det store læs, når det gælder indsatsen i forhold til socialt udsatte.

Ser man dog på den samlede indsats er kommunen på banen i forhold til væsentlige dele af indsatsen.

Både kommune og amt er altså i dag vigtige aktører i forhold til socialt udsatte.

For Rådet er det ikke afgørende, hvilken overordnet model der vælges. Det afgørende er derimod, at en række hensyn bliver tilgodeset.

Placeringen af det generelle myndighedsansvar

Rådet mener, at myndighedsopgaven i forhold til den sociale indsats over for socialt udsatte alene skal placeres hos kommunen.

En undersøgelse af tilbuddene til hjemløse, sindslidende og misbrugere (HMS-undersøgelsen) viste, at der er problemer i form af et utilstrækkeligt samarbejde og koordinationsproblemer mellem forskellige myndigheder. Derfor vil det være hensigtsmæssigt, hvis antallet af myndigheder, som er involveret i den enkelte sag, bliver begrænset mest muligt.

Da kommunen allerede i dag varetager myndighedsopgaver i en stor del af den indsats, der vedrører socialt udsatte, i nogle tilfælde dog i et samarbejde med amtskommunen, taler det for at samle hele myndighedsansvaret hos kommunen. Også den del der i dag ligger hos amtskommunen. Med større kommuner skulle det være muligt, at kommunerne kan varetage myndighedsopgaven på kvalificeret vis.

Hvis kommunerne får ansvaret for hele myndighedsopgaven, styrkes også mulighederne for, at socialt udsatte bedst muligt kan integreres i normaltilbuddene, dvs. at den sociale integration styrkes.

Da det er afgørende, at den, der bestemmer, også skal afholde udgiften, jf. ansvarsprincippet, skal hele det økono-

miske ansvar også overføres til kommunen. Bloktilskuddene mv. skal reguleres tilsvarende. Herved undgås også kasetænkning i forbindelse med grundtakstfinansieringen.

Særligt om myndighedsansvaret på sundhedsområdet og grænsefladerne hertil

Det psykosociale arbejde (socialpsykiatrien)

Rådet mener, at det psykosociale arbejde i forhold til sindslidende skal forankres i kommunerne og udbygges.

Denne indsats foregår i tæt samspil med normaltilbuddene på de forskellige områder og er derfor afgørende i forhold til at sikre den sociale inklusion og modvirke udskillelse, diskrimination og stempling mv.

Social behandling af stofmisbrugere

Rådet mener, at myndighedsopgaven på dette område skal flyttes fra amterne til kommunerne for at sikre den bedst mulige koordinering af den samlede sociale indsats.

Behandlingen af alkoholmisbrugere

Rådet mener, at myndighedsopgaven skal flyttes fra amterne til kommunerne.

Begrundelsen er, at den vigtige familiemæssige indsats i forbindelse med et alkoholmisbrug i forvejen ligger hos kommunerne. Herved sikres en mere helhedsrettet og tidsmæssig koordineret indsats.

Samling af myndighedsansvaret vedr.

alkoholmisbrug og stofmisbrug

Et samlet myndighedsansvar på tværs af alkohol og stofmisbrugsområdet er særligt vigtigt i forhold til de stadig flere misbrugere, som både har et misbrug af alkohol og stoffer.

Det specielle myndighedsansvar, godkendelse og tilsyn

Rådet mener, at godkendelse og tilsyn med tilbuddene bør varetages af et uafhængigt organ, gerne under staten.

Da udsatte grupper kan have vanskeligt ved at sikre deres rettigheder, og få deres behov tilgodeset, er det vigtigt, at der etableres en entydigt defineret procedure for godkendelse af de enkelte tilbud. Godkendelsen skal tilrettelægges på en sådan måde, at aktører, som selv driver tilbud, ikke kommer i en dobbeltrolle.

Rådet vil stærkt advare imod, at man overlader godkendelse og tilsyn til beliggenhedskommunen. Dels kan kommuner derved komme i den situation, at den skal godkende sine egne tilbud, dels vil det være vanskeligt at løfte denne opgave på kvalificeret vis i forhold til mere specielle tilbud, som kommunerne måske kun møder "once in a lifetime".

Derfor bør godkendelsen foretages af en uafhængig instans, gerne under staten. Det samme gælder tilsynet. Netop i forhold til udsatte grupper er en kvalificeret indsats vigtig, da kontrollen fra brugersiden ofte vil være mindre effektiv. Den viden om tilbuddene og deres indhold, som opsamles i forbindelse med godkendelsesproceduren og det løbende tilsyn, kan stilles til rådighed for kommunerne på samme måde, som kommunerne i dag på narkotika- og alkoholområdet informeres via DANRIS-systemet. Herved suppleres den viden, som kommunerne kan trække på fra videns- og idéudviklings- og formidlingscentre samt rådgivningscentre, jf. nedenfor. På denne måde styrkes fagligheden i forbindelse med kommunernes visitering af brugerne til de enkelte tilbud.

Rådgivnings- og vidensfunktionen

For at sikre opgaveløsningen i forhold til mere specialiserede opgaver mener Rådet, at der skal oprettes statslige videns- og rådgivningscentre samt statslige specialrådgivninger svarende til, hvad der gælder på handicapområdet.

I myndighedsopgaven indgår også visiteringen til det rigtige tilbud. Det stiller krav om, dels en samlet vurdering af brugerens situation, dels et dybtgående kendskab til foreliggende indsats og behandlingsmuligheder. En øget brug af kvalitetsstandarder og servicedeclarationer kan i betydeligt omfang medvirke til at gøre denne opgave lettere, men løser ikke alene problemet. Til at løfte denne sidste del af opgaven kan der være brug for at kunne trække på en specialiseret viden, som ikke kan forventes at være til stede hos alle kommuner.

Derfor kræves det, at den viden, som i dag findes i amternes forvaltning og i rådgivninger og behandlingsinstitutioner, fastholdes. I den forbindelse mener Rådet, at der skal ske en udbygning og styrkelse af de statslige videns- og udviklingscentre på udsatteområdet.

Desuden skal der oprettes landsdækkende uvildige vejlednings- og rådgivningsinstanser for brugere og kommuner svarende til, hvad der gælder på handicapområdet. Disse skal finansieres af staten.

Forsyningsansvaret

Rådet mener, at staten skal have det overordnede forsyningsansvar, og kommunerne skal have det umiddelbare forsyningsansvar. I forhold til forsorgshjem og kvindekrisecentre skal staten fortsat have et særligt ansvar.

Det er afgørende, at alle, der er visiteret til et tilbud, også rent faktisk får adgang til tilbuddet, og det ganske hurtigt. Forsyningsansvaret er derfor en del af myndighedsansvaret. I den forbindelse må det overvejes, hvordan det sikres, at der er en tilstrækkelig kapacitet til en realistisk pris, dvs. det må sikres, at myndighedsansvaret og forsyningsansvaret faktisk hænger sammen. I almindelighed må kommunerne sikre sig, at de kan råde over det antal pladser, de får brug for.

Med vækst i behovet og pludseligt opståede behov for meget specielle tilbud

kan det være vanskeligt på forhånd at sikre plads til alle. En styrket retssikkerhed, herunder etablering af behandlingsgarantier på alle betydende områder, kan være med til at presse på, således at der etableres et tilstrækkeligt antal pladser. Men udsatte grupper står dog ofte svagt i kampen om ressourcer.

Derfor bør der påhvile staten et overordnet forsyningsansvar.

I forhold til forsorgshjem og kvindekrisecentre (jf. lov om sociale service §93 a og §94) har staten allerede nu et særligt ansvar, herunder et økonomisk ansvar, og staten bør også fremover have et økonomisk ansvar og et særligt forsyningsansvar for dette område. Det er afgørende for Rådet, at selvvisiteringsprincippet fastholdes i forhold til disse tilbud, der dermed har en landsdækkende funktion.

Udviklingsansvaret

Rådet mener, at der skal oprettes en statslig udviklingsfond.

Ved siden af løsningen af forsyningsansvaret her og nu skal der også tages stilling til det fremtidige forsyningsansvar i

“Kan det passe, at man ikke kan få hjælp uden at have en fast adresse?”

forhold til udviklingen af nye og bedre tilbud og udviklingen af nye metoder. For den enkelte kommune eller den enkelte selvejende institution kan det være særdeles vanskeligt at løfte udviklingsopgaven, særligt hvis konkurrencen mellem tilbuddene om at være bedste og billigste tilbud her og nu skærpes. Udviklingsaktiviteter kommer ikke alene den enkelte institution, der foretager udviklingsarbejdet til gode, men hele området.

Det er derfor en statslig opgave at fremme udvikling af nye metoder og nye former for tilbud. For at sikre denne meget vigtige funktion mener Rådet, at der skal etableres en statslig udviklingsfond.



Hvem skal udføre opgaverne

Rådet mener, at en bred vifte af aktører er vigtig, men mener, at det er betænkeligt at anvende private profitbaserede aktører.

Den konkrete opgaveløsning vil kunne fortsætte som i dag, hvor den praktiske udførelse af opgaverne varetages af kommunale tilbud, frivillige sociale organisationers tilbud eller helt private tilbud. Amtslige institutioner kan overgå til selvejende institutioner, til institutioner under staten eller kan overgå til de fremtidige regioner og på entreprenørbasis drives med driftsoverenskomster e.l. med kommunerne. Visiteringen til tilbuddene skal varetages af kommunerne alene, der samtidig har det fulde økonomiske ansvar gennem fuld betaling af regionernes udgift til tilbuddene, jf. afsnittet ovenfor om myndighedsopgaven.

Kontrollen nedefra

Rådet mener, at der skal ske en styrkelse af brugernes muligheder for at få de tilbud, som de har brug for.

Det vil i et system, hvor der i højere grad end nu kun vil være en myndighedsansvarlig instans, være nødvendigt at sikre, at socialt udsatte får den behandling, som de har brug for og ret til. Klageveje og procedurer bør gennemgås nøje og tilpasses nye forhold.

Rådet mener, at det samtidig med strukturreformen kunne overvejes at indføre et system med "personligt ombud" efter svensk forbillede, hvor det offentlige betaler udgiften til en uafhængig person, der kan fungere som brugernes advokat og bisidder.

Baggrunden er, at brugerne ofte oplever, at ting, som ellers ikke har kunnet lade sig gøre, viser sig mulige, når de får uholdt rådgivning om rettigheder og muligheder og har haft en bisidder med i mødet med myndighedsudøvere.

Skabe gode betingelser for brugerorganisationerne

Rådet mener, at der skal gøres en ekstra indsats for at sikre brugerorganisationerne indflydelse på lokalt plan.

Der er behov for, at brugerindflydelsen bliver styrket, herunder brugerorganisationerne. En spredning af amternes opgaver til kommunerne vil, selv om kommunerne bliver større, stille øgede krav til de brugerorganisationer, som hidtil

ikke har været organiseret på kommune-niveau. Derfor kan der være behov for en udvidet statsligt økonomisk støtte til disse samt en præcisering af, at bruger-organisationer på udsatteområdet skal sikres repræsentation i lokale brugerråd.

Sikkerhedsnet under indsatsen i overgangsfasen og i et længere perspektiv

Rådet foreslår, at der etableres et særligt overvågningssystem i overgangsfasen og indkøringsperioden.

På grund af de særlige problemer, der kan opstå i overgangsfasen, når opgaver flyttes fra en myndighed til en anden, og fremtidsperspektivet bliver mindre relevant for de afgivende myndigheder, skal der træffes særlige foranstaltninger, som sikrer, at der ikke sker en nedgang i serviceniveauet i overgangsfasen og indkøringsperioden. Der skal træffes særlige foranstaltninger til sikring heraf, bl.a. en monitorering og en sikring af, at kontoplanen indrettes, således at det løbende er muligt at følge udgiftsudviklingen.

Rådet mener, at der skal iværksættes en brugerundersøgelse af virkningerne af den nye struktur.

Der bør sikres en særlig tæt opfølgning i forhold til § 93 a og § 94 området i Lov om sociale service (forsorgshjem og kvindekrisecentre) på grund af dette områdes særlige karakter som allernederste sociale sikkerhedsnet.

I forbindelse med udarbejdelse af nye vejledninger bør handicapområdet og udsatteområdet ses under ét.

Den politiske aftale om en ny struktur

I juni måned offentliggjorde regeringen aftalen med Dansk Folkeparti om en strukturreform.

Rådet hilser det velkomment, at kommunerne på store dele af det sociale område får myndighedsansvaret.

Det er imidlertid skuffende, at området for de mest udsatte mere eller mindre er forbigået i tavshed i aftalen. Aftalen på det sociale område bærer i stor udstrækning præg af, at man kun har haft handicapområdet i tankerne. Fx. skal der nu oprettes handicapråd i hver kommune. Brugerindflydelsen, når det gælder de mest udsatte, er ikke nævnt.

Rådet går ud fra, at de socialt udsatte vil blive repræsenteret i de kommende udviklingsråd på lige fod med andre brugere og i øvrigt også får plads i andre råd og nævn med brugerrepræsentation.

Det er også meget skuffende, at man har valgt en meget firkantet løsning for så vidt angår driften og udviklingen af §94-boformerne og krisecentrene. Her skal regionerne have ansvaret for at drive og udvikle institutionerne, mens kommunerne tilsyneladende blot skal betale.

Rådet for Socialt Udsatte frygter, at den konstruktion vil medføre, at de kommende kommunalbestyrelser forsat ikke behøver at interessere sig nævneværdigt for hjemløseområdet, blot de betaler taksterne. Rådet mener, at for at udvikle området er det nødvendigt, at de nye kommunalbestyrelser, der nu får myndighedsansvaret, bliver forpligtet – som amtsrådene gør i dag – til at formulere en hjemløshedspolitik. Efter Rådets opfattelse vil det kunne medvirke til, at der ikke opstår gråzoner mellem kommunerne og regionerne.

Regeringen har i svar til partierne sagt, at der – for så vidt angår §94-boformerne og krisecentrene – i en ny struktur ikke vil blive ændret på:

- At institutionerne i princippet er landsdækkende.
- At selvmøderprincippet (frit valg) opretholdes.
- At ledelsen bevarer visitationsretten.
- At staten fortsat yder 50 pct. statsrefusion.

Rådet forudsætter, at disse principper, selv om de ikke er nævnt i aftalen, fastholdes.

Rådet er selvfølgelig klar over, at i en sådan aftale kan ikke alle detaljer være beskrevet lige præcist. Der skal naturligvis nok foregå et stort arbejde, hvor hullerne skal fyldes ud, og Rådet forudsætter, at det fremover vil blive hørt, når de detaljerede regler skal udarbejdes.

Rådet foreslår:

- At Rådet inddrages ved udmøntningen af strukturændringerne i forhold til tilbud til socialt udsatte.
- At kommunerne får pligt til at udarbejde en hjemløshedspolitik.
- At repræsentanter for udsatte grupper får sæde i de kommende udviklingsråd.
- At repræsentanter for udsatte grupper i fremtiden får sæde i øvrige råd og nævn med brugerrepræsentation.
- At der indføres entydige landsdækkende regler for oprettelse og drift af selvejende, private og offentlige institutioner.

Samlet liste over Rådets anbefalinger

- At der indføres en alkoholbehandlingsgaranti (se side 11).
- At regeringen allerede fra start af forsøgsordningen med salg af almene boliger igangsætter en evaluering, som indtænker virkningerne af forsøget for socialt udsatte grupper (se side 11).
- At forsøgsordningen med skæve huse til skæve eksisterer revurderes indholdsmæssigt (se side 11).
- At der indføres kvalitetsstandarder på § 94-området (se side 11).
- At lovgivning mv. bliver forfattet i et læseligt sprog samtidig med, at det sikres, at lov- og vejledningsstof mv. formidles i en læsbar form og at socialt udsatte har adgang til materialet (se side 20).
- At der fastsættes en officiel fattigdomsgrænse i Danmark (se side 29).
- At der udarbejdes en norm for et rimeligt levestandard baseret på dækning af boligudgiften og et rimeligt rådighedsbeløb (se side 29).
- At de sociale ydelser, som måtte ligge under denne norm, forhøjes således, at de mindst svarer til normen (se side 29).
- At ledige over 30 år gives de samme muligheder for at få gentagne tilbud, som andre ledige (se side 32).
- At støtte- og kontaktpersonordningen for sindslidende udvides til også at omfatte misbrugere og hjemløse (permanentgørelse af de eksisterende forsøg på området) (se side 32).

- At der udarbejdes en ny vejledning til Lov om aktiv beskæftigelsesindsats om organiseringen og koordineringen af beskæftigelsesindsatsen, der specifikt vedrører indsatsen overfor ledige med andre problemer end ledighed (se side 32 – se også yderligere forslag vedr. elementer til en aktivitets- og beskæftigelsesplan for socialt udsatte).
- At samtlige amter får etableret udleveringsordninger med sprøjter og kanyler (se side 39).
- At der lægges vandampuller i sprøjte- og kanylesættene (se side 39).
- At der bliver større tilgængelighed til sprøjte- og kanylesæt i de enkelte amter/kommuner (se side 39).
- At de indsatte i Kriminalforsorgens fængsler og arresthuse også kan få udleveret sprøjte- og kanylesæt (se side 39).
- At Rådet inddrages ved udmøntningen af strukturændringerne i forhold til tilbud til de socialt udsatte (se side 61).
- At kommunerne får pligt til at udarbejde en hjemløshedspolitik (se side 61).
- At repræsentanter for udsatte grupper får sæde i de kommende udviklingsråd (se side 61).
- At repræsentanter for udsatte grupper i fremtiden får sæde i øvrige råd og nævn med brugerrepræsentation (se side 61).
- At der indføres entydige landsdækkende regler for oprettelse og drift af selvejende, private og offentlige institutioner (se side 61).

Kommissorium for Rådet for Socialt Udsatte

Socialministeren nedsætter Rådet for Socialt Udsatte.

Regeringen ønsker med nedsættelsen af Rådet at forstærke det fælles ansvar for de svageste i samfundet.

Værdien af velfærdssamfundet kan i høj grad måles på indsatsen over for de svageste borgere. Dem, der på grund af stofmisbrug, sindslidelser, hjemløshed eller andre alvorlige problemer befinder sig i udkanten af det sociale fællesskab.

Det er kendetegnende, at stort set alle grupper i det danske samfund har deres eget talerør. Ofte store velfungerende organisationer.

De svageste er dog ofte blevet glemt og overset, da de ikke har deres eget talerør.

64

Det vil regeringen lave om på og give de svage et stærkt talerør – Rådet for Socialt Udsatte.

Rådet for Socialt Udsatte er uafhængigt af Socialministeriet.

Ved de socialt udsatte tænkes især på hjemløse, stofmisbrugere, prostituerede, sindslidende, alkoholikere m.fl.

Rådet for Socialt Udsatte skal følge den sociale indsats for de svageste i forhold til handlingsprogrammet 'Det Fælles Ansvar'.

Endelig skal Rådet udarbejde en årlig rapport om de svageste grupper situation og i forbindelse hermed komme med forslag til en forbedret indsats, herunder forslag til, hvordan det civile samfund til stadighed kan inddrages i opgaveløsningen.

Regeringen rådfører sig efter behov med Rådet.

Rådets sammensætning

Rådet består af 8-12 medlemmer.

Socialministeren udpeger formanden og medlemmerne. Formanden og medlemmerne udpeges personligt i kraft af deres særlige indsigt og erfaring fra praktisk arbejde inden for områderne.

Rådet skal fagligt rumme viden inden for områderne: hjemløse, stofmisbrugere, prostituerede, sindslidende, alkoholikere.

Rådet bistås af et sekretariat i Socialministeriets regi.

Rådets medlemmer

Rådet blev oprettet den 29. april 2002. Medlemmerne er personligt udpeget af socialministeren på baggrund af deres særlige indsigt og erfaringer med de ud-satte grupper. Til sammen dækker de det felt, Rådet skal beskæftige sig med.

Preben Brandt, formand for Rådet, speciallæge i psykiatri, dr.med. og daglig leder af "projekt UDENFOR".

Henriette Berthelsen, sygeplejerske og psykoterapeut, arbejder med socialt belastede grønlandere i Danmark. Udtrådt af Rådet efter eget ønske den 14. august 2004.

Nina Brünés, gadesygeplejerske, Center for Narkotika Indsats.

Bjarne Lenau Henriksen, præst og chef for Kirkens Korshær.

Joan Fisker Hougaard, leder af Reden i Århus.

Karl Bach Jensen, stifter af diverse brugerorganisationer for mennesker med sindslidelser, konsulent.

Steen Viggo Jensen, medlem af bestyrelsen for S.A.N.D, tidligere hjemløs.

Cliff Kaltoft, sekretariatsleder for Landsforeningen af VæreSteder for stofafhængige og tidligere stofafhængige.

Marie Louise Knuppert, sekretær i LO.

Jannie Petersen, næstformand for Rådet, Inspirator for Netværket, Københavns Kommune, tidligere hjemløs.

Jens Erik Rasmussen, generalsekretær i Blå Kors i Danmark.

Sadia Syed, socialrådgiver.

Pressemeddelelser:

20. november 2003:

“Sociale ydelser set i et fattigdomsperspektiv”.

7. juni 2004:

“De socialt udsattes egne bud på, hvad der skal gøres for at forbedre deres vilkår”, om Brugernes BaZar.

22. juni 2004:

“Regeringens rapport Lavindkomstgruppen drejer fokus fra de socialt udsattes konkrete sociale og økonomiske problemer”.

1. juli 2004:

“Rådet udsender i dag småskriftet *Elementer til en aktivitets- og beskæftigelsesplan for socialt udsatte*”.

Høringssvar og kommentarer til lovforslag mv.:

28. november 2003:

“Høringssvar vedr. udkast til lovforslag om forbedringer af ledsageordningen, præcisering af kvindekrisecentrenes virksomhed og indførelse af hjemmel til at drive døgnhuse”.

Rådets udadrettede aktiviteter

20. februar 2004:

“Høringssvar vedr. kvalitetsstandarder på kvindekrisecentrene”.

24. februar 2004:

“Høringssvar til forslag til lov om forsøg med salg af almene boliger”.

25. marts 2004:

“Høringssvar vedr. kvalitetsstandarder for social behandling for stofmisbrug, efter § 85 i serviceloven”.

6. april 2004:

“Høringssvar i forbindelse med strukturkommissionen”.

Andre skriftlige aktiviteter:

November 2003:

Småskrift 1: *Sociale ydelser set i et fattigdomsperspektiv*.

December 2003:

Undersøgelse af ændringer i den kommunale og amtskommunale indsats i forhold til socialt udsatte grupper for 2003-2004.

Marts 2004:

Småskrift 2: *De udsatte grupper og boligen.*

Juni 2004:

Småskrift 3: *Elementer til en aktivitets- og beskæftigelsesplan for socialt udsatte.*

Øvrige aktiviteter:

27. oktober 2003

Besøg på 3 tilbud til udsatte i Ringkøbing Amt.

4.-5. juni 2004

Brugernes BaZar.

Rådets mødeaktivitet

Rådet for Socialt Udsatte mødes samlet et antal gange om året, hvilket fremgår af nedenstående oversigt. Desuden afholdes møder i mindre arbejdsgrupper med forskellige temaer.

2004

27. januar 2004

Seminar 31. marts - 1. april 2004

17. maj 2004

2. september 2004

Seminar 6. - 7. oktober 2004

8. november 2004

2005

24. januar 2005

Seminar 15. - 16. marts 2005

24. maj 2005

11. august 2005

12. september 2005

Seminar 4. - 5. oktober 2005

22. november 2005

English Summary

Below follows a presentation of some of the main issues addressed in the Annual Report 2004. These issues are presented under the headings *Preface*, *The Users Have the Floor*, *The Continued Discussion on Poverty* and *Towards a Plan of Activity and Employment for Socially Marginalised People*.

Very short summaries of the other sections of the report are provided, as well.

Preface

Another year has passed, and the Council for Socially Marginalised People has managed, among other accomplishments, to intervene in the public debate and bring the users' wishes higher on the agenda, for instance through the "Users BaZaar" on 4-5 June 2004.

During its first two years of existence, the Council has become increasingly known in society, also among marginalised people. Society at large is aware that the Council represents the interests of the socially marginalised groups.

Still, a lot of work needs to be done, for instance to achieve a unified focus in the efforts directed at the groups.

The Users Have the Floor

At the "Users BaZaar", a two-day open-air event organised by the Council and featuring meetings, hearings, music, workshops, etc., the participants focused intensely on questions in relation to dignity and respect during the hearings. One user said:

"See us as persons, not cases".

Taking care of socially marginalised people is necessary, but according to some participants this should be based on physical and psychological presence rather than a know-all attitude.

Another important issue addressed was the lack of fundamental rights in relation to socially marginalised people.

The “Users BaZaar” hearings also shed light on the lack of inexpensive dwellings. Lack of money, poverty and inadequate social security benefits were debated, as well, and many frustrations were expressed in this regard.

It is very hard to shape a new life situation and escape from the stigma of “social marginalisation”. This was pointed out by several users on several occasions.

“Recovery is difficult if you’re a former drug addict. No one in the system believes in you, and resources are only available to help those with minor problems”.

“The social workers don’t respect our own network, but destroy it and replace it with an artificial one – that’s not dignity”.

Problems were discussed, people said what they felt, and many negative aspects about the public system surfaced. At first glance, the statements and quotations therefore appear to be pessimistic, but this interpretation is not the entire truth. There was an atmosphere of unity and friendship conceptualised by many of the participants.

“I think about how good it is that I came to this bazaar. It was expensive (transport expenses). But I spoke to a person and told him about my problems – this is the best thing I’ve experienced. We’re one big family”.

Finally, various user organisations exist in Denmark, although they mainly deal with specific problems. At the “Users BaZaar”, several users requested user cooperation cutting across the multiple types of social problems. This focus engendered an atmosphere of optimism, which can be interpreted as self-governed bottom-up empowerment, which seemed quite promising in relation to future voices in policymaking.

The Continued Discussion on Poverty

During 2003 and 2004 the government in office took steps to reduce some of the social benefits in keeping with the political agreement called *More people in work*.¹³ Against the background of these circumstances, the Council set up a study to look into the implications of these reductions.

In November 2003 the Council published its first report, *Social security benefits seen in a perspective of poverty*.¹⁴

Following an in-depth analysis, this paper concludes that the cash assistance (kontanthjælp) to a person under 25 years of age and the introduction assistance to refugees are lower than any norm established in relation to international levels of poverty.

Social security benefits seen in a perspective of poverty was critical of the Government, and on the basis of the study findings, the Council recommended that the Government should set a national level of poverty. According to the Council, we need a political debate on the minimum level of social benefits Denmark can accept as a welfare state.

In response to this publication and the Council’s recommendations, the Government launched another investigation in the area. It wanted to establish an improved foundation for the debate and found that the Council’s study was not sufficiently thorough. This was back in December 2003.

In June 2004, six months after the debate took off, the report entitled *Low-income group – mobility and composition* was published by the Government.

The report provides many informative descriptions, but unfortunately does not give adequate consideration to the questions raised by the Council.

The Government rejects the proposal of a poverty line and concludes at the same time that very few among the marginalised groups fall into the low-income group.

Denmark often compares itself with the other Scandinavian countries, and in relation to this debate it should do the same. In Sweden, social assistance is based on a reasonable level of consumption called “riksnormen”. As in Sweden and Norway, the Council wants to base the discussion of poverty on concrete budgets. Thus, it urges the adoption of a political attitude to an acceptable, minimum financial standard of living.

More studies show that financial incentives have no effect in relation to socially marginalised people – mostly because

these people have several other problems in addition to unemployment.¹⁵ The reduction in social benefits therefore seems to be a punishment of the group rather than a follow-up of the *Joint Responsibility Programme* for the improvement of the conditions of the socially marginalised groups. According to the Council for Socially Marginalised People, Denmark therefore needs a norm for acceptable levels of financial standard of living.

Towards a Plan on Activity and Employment for Socially Marginalised People

In June 2004, the Council published its third report called *Towards a Plan on Activity and Employment for Socially Marginalised People*.¹⁶ The principal purpose of this publication was to improve the marginalised people’s social conditions by focusing on their possibilities in relation to activities and employment.

The paper is seen as a constructive contribution to the discussions of setting a poverty level in Denmark that commenced in December 2003.

The 2003 statute governing an active employment policy narrowly focuses on

the shortest route back to the labour market. As a consequence of this focus, many people are apparently prevented from being considered in relation to social activities or employment. Moreover, this policy is in contrast to the policy of the *Joint Responsibility Programme*.

In the report the Council therefore presents different experience from different projects dealing with socially marginalised people. Employment is defined in relation to the labour market in the publication, whereas social activity is defined as a meaningful activity for those who cannot be a part of the labour market here and now.

The paper concludes that a narrow focus on the labour market is not meaningful for everyone in the target group who has problems in addition to unemployment. According to the Council, the policy towards this group is bound to change and take into account the fact that not all socially marginalised people can gain access to the labour market because of the different types of social problems.

Given the experience from different projects, the Council therefore recommends

a range of concrete initiatives to the Ministry of Employment. The recommendations are on different levels, and only some of them are described below.

Concrete initiatives towards a plan on activity and employment

Some of the recommendations can be realised within the existing legal framework, while others call for statutory amendments.

Recommendations implying statutory amendments

One of the recommendations implies an addition to the purpose set out in the Danish Active Employment Policy Act of 2003. In relation to those who are incapable of employment, legislation should provide *that the purpose is to improve the quality of life and to contribute to preventing the development of social problems and, in general, social exclusion.*

Recommendations realisable within the existing legal framework

One of the recommendations that can be realised within the existing legal

framework is the formulation of declarations of intent in relation to the preparation of local objectives for the employment contribution to unemployed persons who have problems in addition to unemployment.

The Council has some project ideas for these initiatives, including experiments that use ideas and insights from co-operative societies, for example by hiring unemployed persons who are incapable of working on the labour market in alternative ways. An alternative idea could be to contribute to building housing for themselves.

Others headings

Besides the important five sections above, the Annual Report 2004 addresses several other issues. The various sections outline the work performed during the past year. Here we will only bring the headings with a short summary below.

The sixth heading:

A Syringe for a Better Life

This chapter deals with drug addiction. The Council believes that it is impossible for every drug addict to recover from

addiction right away, and harm reduction should consequently play a role in a package of solutions. The Council therefore supports the delivery of clean syringes, hypodermic needles, water ampoules, etc. and supports an extension and improvement of the delivery system.

The seventh heading:

Coercion in Psychiatry

The coercion of psychiatric patients is increasingly used today. At the same time, the media depict such patients as criminal, dangerous and violent people, giving an inadequate picture as it neglects the very fact that they have an illness. According to the Council, we need more informative studies to obtain a more differentiated picture of the psychiatric patients. In line with this, the Government agreed in spring 2004 to initiate a project for the purpose of producing knowledge about the coherence between psychiatric illness and crime. The results will be included in the amendment to the Danish Psychiatry Act in 2005-06. The Council recommends that the Government should include the questions raised by the Council.

The eighth heading:

Socially Marginalised Prostitutes

The Council works for a better quality of life for socially marginalised, prostitute women. These are defined in relation to addiction, absence of network and homelessness.¹⁷ Especially drug prostitutes (the young girls and the over-40s) and the Greenland women who provide sexual services are groups who are regarded as particularly marginalised. At the initial stage, the Council will work to improve the conditions of these groups and recommends that the Government should take these groups into consideration when formulating the action plan in relation to prostitutes in the future.

The ninth heading:

Future Efforts Directed at Socially Marginalised Greenlanders in Denmark – a review by Henriette Berthelsen, member of the Council

The Social Development Centre has recommended a number of new measures in a report directed at socially marginalised Greenlanders. The review considers these measures to be very useful, especially a new coordinating unit tasked with

ensuring local implementation and the gathering of knowledge, networks of professionals dealing with Greenlanders, mentors to assist the marginalised Greenlanders in labour market integration.

But the review recommends a stronger focus on the substantial number of children placed outside their homes.

The tenth heading:

The Budget of the Socially Marginalised

Since its establishment, the Council has followed developments in the budgets of local authorities and counties in relation to the efforts directed at the socially marginalised groups. The budgets have increased in real terms between 2003 and 2004. But when it comes to the treatment of alcoholics, the increase has been very modest although this area has been the centre of strong political focus.

The Council will consider whether it should follow not only the budgets but also the accounts in order to verify that the budgets are implemented.

The eleventh heading:

The New Structure of Local Authorities and Regions

The Government is going to introduce a bill to Parliament to change the present structure of local government, replacing the 14 counties with six new regions and reducing the number of local authorities. In this regard the Council presents the Government with some comments and recommendations. Generally, the Council is of the opinion that responsibility for social services should be placed at the local authority level. The conviction is that this would strengthen social integration. Furthermore, the Council finds that the overall responsibility for the provision of services to the marginalised groups should rest with the Government while the immediate responsibility for the provision of services should rest with the local authorities.

The Government should still play an essential role in terms of economic support. Organisations of users among the marginalised groups should have a seat on future boards with representation from the user groups.

Recommendations, member lists, secretary appendices, etc.

1. Medianindkomsten er den indkomst, som 50 pct. af befolkningen har mindre end og svarer stort set til gennemsnitindkomsten.
2. Se Lavindkomstgruppen – mobilitet og sammensætning side 48.
3. Småskriftet kan hentes fra Rådets hjemmeside på www.udsatte.dk
4. Arbejdsmarkedsstyrelsen (2004): På kanten af arbejdsmarkedet. En analyse af de svageste grupper på arbejdsmarkedet.
5. Narkotikarådet spurgte alle amter samt Københavns og Frederiksberg Kommuner om eksistensen af sprøjteudleverings – og bytteordninger, indsamlingsordninger, hvorfra det uddeltes, og om der var brugerbetaling. Undersøgelsen viste bl.a., at der var sprøjteudlevering og/eller sprøjtebytteordninger alle steder undtagen i Viborg, Storstrøm, Vejle og Bornholms amter.
6. Vi har ikke spurgt de enkelte kommuner.
7. Viborg Amt har ingen udlevering af sprøjte- og kanylesæt, men har tidligere haft opsat automater. Grundet hærværk på automaterne, og en hertil udgift til renovering på 25.000, blev automaterne fjernet, den sidste i 1996. Nogle instanser har udlevering uden der foreligger en

aftale om dette. Det er specielt skadestuer, som ved flere lejligheder periodisk har påpeget problemer omkring misbrugere, der henvender sig for at få sprøjter og kanyler gratis.

8. I JP København den 24. juni 2004 er der i en artikel om, at Københavns Kommune vil begynde at lægge vand i sprøjte- og kanylesættene.
9. Kriminalforsorgen har dog besluttet at rensesække skal være frit tilgængeligt for de indsatte.
10. Kriminalforsorgen, Kramp m.fl.: Rusmiddelundersøgelsen – misbrug blandt kriminalforsorgens klientel.
11. Opioider omfatter heroin og ikke lægeordineret morfinpræparater, herunder metadon.
12. Det må dog tilføjes, at ikke alle opioidmisbrugere injicerer deres stof, det kan eksempelvis også være rygeheroin eller oral indtagelse af metadon.

Fodnoter

13. The vision behind this compromise is to attract more people into the labour market. More people in work is based on the idea that a financial incentive (a reduction in social benefits) will help people into jobs.
14. The publication is not translated into English. The Danish version can be downloaded from the Council's homepage at www.udsatte.dk
15. Among other studies, the Council's shorter publication Towards a Plan on Activity and Employment for Socially Marginalised People (2004) also points to this fact. See the next chapter, as well.
16. The publication is not translated into English. The Danish version can be downloaded from the Council's homepage at www.udsatte.dk
17. Homelessness can be defined in several ways. Here it covers those who do not have a dwelling and those who do have a dwelling but who at the same time are unable to use it.

Ansatte i sekretariatet

Peter Juul
Sekretariatsleder

Karin Munk Petersen
Fuldmægtig

Niels Rasmussen
Fuldmægtig

Mia Bjørnø
Student indtil 1. juli 2004

Serap Erkan
Student

Hanna Enevoldsen-Khan
Student

Majken Rubæk Kristiansen
Sekretær

Fotograf:
Mads Noack Lindell

Oplag:
3.000 stk.

Grafisk produktion, idé/layout:
SPLINT grafiske totalløsninger
tlf. 7025 0376
www.splint-grafisk.dk

Årsrapporten kan fås ved henvendelse
til Rådet for Socialt Udsattes sekretariat
eller kan downloades på hjemmesiden
www.udsatte.dk

Rådet for Socialt Udsatte
Holmens Kanal 22
1060 København K

tlf. 3392 4704
e-mail post@udsatte.dk
www.udsatte.dk



ISSN: 1603-5283
ISBN: 87-546-217-6

ÅRSRAPPORT 2004 • RÅDET FOR SOCIALT UDSATTE